369.

Q. D. B. V.

De

JURE BELLI

CONSENSU MAGNIFICI JCTORUM ORDINIS,

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EM.

PRÆSIDE

VIRO MAGNIFICO, NOBILISSIMO, EXCELLENTISSIMO,

DN. CASPARO ZIEGLERO

J. U. D. ET ANTECESSORE IN HAC ACADEMIA FAMIGERATISSIMO SERENISS. ELECT. SAXON. CONSILIARIO, FACULTATIS JURID. ORDINARIO, CURIÆ PROVINC. ET CONSISTORII ECCLESIAST. ASSESSORE GRAVISSIMO.

DN. PATRONO AC PROMOTORE SUO DEVENERANDO.

PUBLICE DISPUTABIT.

FRIDERICUS Zörler/

HAYNA-MISNICUS

IN AUDITORIO JCTORUM A. D. XXVIII. APRILIS

WITTENBERGÆ,

Typis MATTHÆI HENCKELII

Anno M. DC. LXVI.

Adeſto bone JESU!

I.

Væ de legatis diximus hactenus, pleraqve omnia ad jus mittendi pertinent, poſtqvam de eo ſolo agere nobis conſtitutum fuit. Ex finibus autem, propter qvos legationes decernuntur, exſerunt ſeſe nonnulli, qvi ſingularia majeſtatis jura conſtituunt, qviq; propterea in cenſum exercitationum noſtrarum veniunt. Non enim una eſt legationum conditio. Aliqvæ ſuſcipiuntur ex officio, aliqvæ propter negocium, aliqvæ honoris gratiâ. Legatio propter officium eſt, ad qvam qvis obligatur, ut eſt Legatio Hiſpaniarum Regis ad Pontificem recens creatum, ratione regnorum Siciliæ & Neapolis. Legatio propter negocium eſt, qvæ ad matrimonium contrahendum vel auxilium petendum, fœdus ineundum, & ejusmodi alia ſuſcipitur. Honoris cauſa legatio decernitur ad gratulandum vel condolendum. Ant. Perez. *Cod. de legat. n. 2.* Ubi obiter moneo, legationem ex officio plerumq; deberi propter vaſallagium, nec proinde veræ legationis nomine venire, qvod ſcilicet non ut à Principe, ſed ut à vaſallo mittatur. Legatio autem propter negocium plurima complectitur, qvemadmodum ipſa qvoq; negocia varia ſunt. Præcipua ſunt illa, qvæ non niſi Principi conveniunt, ut bellum indicere, inducias facere, fœdus inire, pacem condere. Et hinc igitur totidem jura majeſtatis ſe exhibent, qvæ conſideranda nunc ſunt paulò pleniùs.

II. Bella ex jure gentium introducta eſſe dicit Hermogenianus JCtus in *l. 5. ff. de juſt. & jur.* de cujus mente tamen adhuc multum diſceptant Interpretes. Communiter præſupponunt, etiam dominiorum diſtinctionem jure gentium introductam eſſe, cum eodem Hermogeniano *d. l.* poſt eam diſtinctionem malitiam hominum & habendi libidinem magis magisq; excreviſſe, inſecuta

deinceps fuisse bella, atq; sic bellorum jura introducta, eâdem scilicet necessitate, qva primum dominia fuerint distincta. Dicunt igitur, bella inventa esse non dispositivè, sed causativè & occasionaliter, qvia jus gentium non statuit bella, sed ex qvo distincta fuerint dominia rerum, insurrexisse etiam bella, uti post Portium loqvitur Fernandus Vasqvius *l.1. contr. c.9. n.5.* ubi deinceps cum Philosophis contendit, felicem fore civitatem, in qva meum & tuum non audiatur, præsertim cum dominium ex qvodam fastu & libidine dominandi ortum habeat.

III. Etsi autem non diffitear, plurimum facere ad bella excitanda dominiorum distinctionem, cùm ista hominis corrupti naturalis sit indoles, ut aliena appetat, & suis nunqvam contentus vivat bonis; tria tamen circa sententiam eam explicandam assumuntur Doctorum placita, de qvibus dubitare adhuc licet non sine ratione. *Primum* est, fuisse ab initio qvoad usum communia omnia, proprietatem fuisse omninò nullam, atq; eo tempore vixisse homines vitam omnium optimam & beatissimam. *Secundum*, proprietatem rerum cœpisse demum multiplicato genere humano, postqvam scilicet in gentes istud excrevit. *Tertium*, tùm demum etiam bella exorta esse; cùm nec aliter juri gentium attribui qveant, nisi præsupponas gentes, qvæ adinvicem bella gerere possint.

IV. Priora duo his verbis exponit Hugo Donellus *comment. lib. 1. cap. 7. Fuit in initiis hujus mundi tempus, cùm ad tuendam vitam nihil dominiis aut rerum distinctione opus esset. Cùm enim duo homines primò conditi essent à DEO, ac diu multo post pauci fuissent, tantum fuit vacui in hoc orbe, & in rebus conditis, tanta utilium & bonarum rerum ubiq; affluentia, ut singuli homines de communi sumere possent, qvantum vellent, sine alterius injuriâ & offensione. At postqvam terra multitudine hominum freqventari cœpit, recta ratio usu & experientiâ confirmata docuit, aut diu stare non posse genus humanum, aut in iis qvæ colerentur suum cuiq; constituendum, qvod qvisq; privatim sibi coleret, qvoqve alii sine voluntate domini pervenire non liceret. Communione enim manente alterutrum futurum erat, aut ut terra propter qvorundam desidiam & cessationem ab aliis qvoqve negligeretur, ac neglectu inculta jaceret, aut ut qvibusdam colentibus & laborantibus alii qvi nihil attigissent, in partem*

commodorum venirent, & alienis laboribus sine ullo suo damno aut periculo fruerentur. - - Eventurum hoc qvoqve, ut qvi ex parte coluissent, si essent cupidi & potentes, facilè majorem partem ad se avocarent, imbecilliores egerent & opprimerentur. - - Qvapropter post illam hominum freqventiam fuit hoc primum rectæ rationis & judicii opus, & lex inter homines, ut esset aliqvid suum cujusq; qvod, ut dixi, ut suo labore qvisq; coleret ac procuraret, ita caveret sibi, ne in id alius qvisqvam posset invadere sine injuria. Hinc primum dominia, hinc rerum & dominiorum distinctio, &c. Similia habent Doctores passim, sed qvæ referre hîc tædiosum foret, & planè supervacuum. Loqvuntur autem ita non JCti tantùm, sed Philosophi etiam, & Theologi Moralistæ complures, qvorum omnium communis hæc est assertio, divisione & occupatione primùm natam esse rerum proprietatem, & qvidem ita aucto genere humano, ut communio retineri ampliùs non posset, ante istud tempus nec meum, nec tuum fuisse, sed communia omnia.

V. Ego verò repugnare ista puto ipsissimis verbis Scripturæ sacræ, qvæ dominium rerum omnium & proprietatem illicò post creationem homini à DEO concessam disertè testatur. Ita enim DEUS ad hominem *Genes. 1, 28. Crescite & multiplicamini, & replete terram, & subjicite eam, & dominamini piscibus maris & volatilibus cœli & universis animantibus, qvæ moventur super terram.* REPLETE, inqvit, non solùm generatione & habitatione, sed cumprimis imperio, cultu & usu: Verbo SUBJICITE non modò potestas hominis, sed & terræ in obediendo promptitudo significatur. Georg. Zeæmann. *de imag. DEI cap. 8. art. 8.* Subjiciendi autem istam potestatem dominium præsupponere & innuere patet ex *eod. cap. Genes. v. 26.* ubi dicitur: *& præsit* (h.e. & dominetur, uti pleriqve explicant. Vid. Junius & Tremellius, Lucas Osiander, Sebastianus Castalio, Cornelius à Lapide & alii) *universæ terræ.* DEUS igitur, cùm hominem creare statuisset, simul eum omnium rerum dominum facere decrevit; & cùm hominem jam creasset, ei dominium istud actu ipso contulit, per qvod scilicet factus fuit dominus universæ terræ. Istudq; dominium primis duobus hominibus ita in solidum concessit, ut si præter eos fuisset adhuc alius, nihil qvicqvam de dominio isto citta injuriam vindicare sibi potuisset.

 VI. Agno-

VI. Agnoſcunt id hodiè omnes illi, qvi inter jurisprudentes philoſophari didicerunt; in explicatione tamen plurimi eorum ejusmodi aliqvid addunt, qvod à nobis probari neqvit. Aliqvi enim, inter qvos Hugo de Roy *lib.1. de eo, qvod juſtum eſt, tit.5.* non obſtante iſto dominio, nihilominùs communionem adſerunt, latisſimum ſcilicet fuiſſe terrarum campum, copioſisſimam omnium rerum affluentiam, exiguum autem hominum numerum, nullam igitur extitiſſe necesſitatem, qvæ hominem ad diſcernenda rerum dominia impelleret: Unumqvemq; jure proprio ac merito naturali ad ſuos uſus occupâſſe, qvæcunq; communis natura ad vitam ſuſtentandam produceret: habere ſe mundum hunc inſtar theatri, in qvo, licèt commune iſtud ſit, rectè tamen dicatur, eum locum ejus eſſe, qvem qvisq; præoccupaverit: vulgatum iſtud dogma, jure naturali omnia eſſe communia, ita accipiendum eſſe, videlicet, omnia in creatione & naturali ortu primævoq; ſtatu, huic illivè individuo diſtincta, & propria non eſſe, ſed pariter ac communiter omnibus hominibus. & qvæ ſunt alia. At profectò, qvi ita ſentiunt, non ſatis attentè conſiderant, ab initio, qvo donatio hujus univerſitatis contigit, non fuiſſe plures homines duobus; qvomodo igitur huic illivè individuo diſtinctio & asſignatio certæ partis fieri potuiſſet? Aucto autem genere humano, cœperunt ſine dubio, qvi nati ex illis erant, uti domeſtici, & ejusdem familiæ liberi, communi menſâ frui, & iisdem frugibus, qvæ parentibus in eſcam datæ erant, unà cum illis veſci & nutriri; ſed qvàm parùm iſta communio obſervata fuerit, diſtinctum primorum fratrum vitæ genus oſtendit *Geneſ. IV, 2.* Nec potuerunt tamen primi iſti fratres, invito Adamo parente, vero rerum omnium domino, qvicqvam ſeorſim posſidere, aut occupare. uti mox dicam.

VII. Alii dominium qvidem à DEO primo homini conceſſum largiuntur, de poſſesſione tamen adhuc tum diſputant, qvando ea cœperit. Dicunt enim, dominium iſtud eſſe tantùm potentiale, idq; conſiſtere in poteſtate occupandi & posſidendi, nec aliud eſſe qvàm dominium in actu primo, per qvod in poſſesſionem, & à poſſesſione in dominium, qvod eſt actu ſecundo, venitur. Ex qvo deinceps conficiunt, terram hanc univerſam nunqvam ab uno homine poſſeſſam fuiſſe. Ego verò pace eorum ſimpliciter aſſero, Adamum per donationem ejusmodi & dominium univerſæ

terræ actuale, & possesionem ejusdem actualem simul nactum fuisse. Non enim necesse est corpore & tactu adprehendere semper possesionem, sed etiam oculis ea & affectu adqviri potest, qvemadmodum columnæ, qvæ propter magnitudinem ponderis moveri non possunt, pro traditis habentur, si in re præsenti consenserint contrahentes *l. 1. §. 21. ff. de acq. vel amitt. poss.* Ita si vicinum mihi fundum mercatò venditor in meâ turre demonstret, vacuamqve se possesionem tradere dicat, non minùs posidere cœpi, qvàm si pedem finibus intulissem, *l. 18. §. 2. ff. eod.* Qvod si jam consideres, DEUM ter opt. Max. non eminùs ostendisse homini hunc terrarum Orbem, qvod tamen sufficere potuisset ad traditionem & adqvisitionem possessionis, sed in re præsenti donationem perfecisse, & ideò eum in hunc mundum introduxisse, ut dominum eum & possessorem faceret universi terrarum Orbis, fateberis tandem, non aliter fieri potuisse translationem possesionis. Nec enim transferendæ possessionis rerum immobilium modus occurrit magis naturalis, qvam si qvis in fundum ipsum introducatur, & animo sibi habendi eum occupet. Dicis, obstare magnitudinem & tantùm non infinitum hujus universi tractum, ut impossibile videatur, occupari istud posse ab uno aliqvo homine uno adprehensionis actu. Ego verò nihil adhuc moveor, ut diversum qvid sentiam. Ad possesionem enim adipiscendam sufficit pedem finibus intulisse *d. l. 18. §. 2. ff. de acq. vel am. poss.* qvi fines plerumqve extremam oram conficiunt; Necesse igitur non est, ut, qvi fundum posidere velit, omnes glebas circumambulet, sed sufficit qvamlibet partem ejus fundi introire, dum mente & cogitatione hâc sit, uti totum fundum usqve ad terminum velit posidere, *l. 3. §. 1. ff. de acq. vel am. poss.* Atqvi DEUS ita donavit primo homini orbem hunc terrarum, ut qvantus qvantus esset, posthac animo domini ab eo posideretur. Nihil igitur restat, nisi ut dicamus, unà cum dominio ipsam etiam possesionem totius hujus universi translatam fuisse titulo donationis in Adamum.

IIX. Sic igitur ostendimus, proprietatem rerum fuisse, anteqvam usus communis in familiâ inciperet. Iste autem usus sine dubio fiebat consentiente & volente Adamo. Qvemadmodum enim unusqvisqve paterfamiliàs liberis suis & universæ familiæ a-

limenta debet; ita etiam Adamum liberis suis, qvi in dominio rerum successuri erant, dare oportuit ea, qvæ vel necessaria vel utilia videri poterant. Qvod si qvis eorum proprii aliqvid habuit, uti Caino suos fuisse agros, Abeli suas oves memorat scriptura *Genes. IV, 2.* non aliunde id habere potuit, qvam ex voluntate Domini sive Patris, qvi ista talia, ut Romanorum verbis loqvar, in peculium concesserat, aut donaverat. Qvin imò credibile est, Adamum maximam partem Orbis terrarum, qvod ei utendo ipse unus cum familiâ non sufficeret, pro derelicto habuisse, atqve adeò sive à liberis ejus sive ab nepotibus ex familiâ egressis certas portiones occupatas fuisse, qvâ ratione ipsi qvoq; Domini rerum occupatarum effecti sunt §. *46. Inst. de R. D.* Concurrit tamen etiam hîc voluntas Domini, qvi partem istam Terræ suam amplius noluit, eamqve animo non habendi deseruit.

IX. Mortuo Adamo alius sese exserebat modus dominii adipisciendi. Ratio enim naturalis, qvasi lex qvædam tacita ejus hereditatem liberis addicebat, velut ad debitam successionem eos vocando, *l. 7. ff. de bon. damnat.* Omnes igitur ejus liberi, qvotqvot ille reliqverat, domini fiebant rerum hereditariarum, sed qvia plures erant, domīnium juris intellectu, non divisione corporis obtinebant, *l. 66. §. 2. ff. de leg. 2.* Incidebant enim illi in communionem, qvæ terram hanc patri donatam omnibus communem faciebat, non singulis totam, sed pro partibus utiqve indivisis, ut intellectu magis partes haberent, qvam corpore. *l. 5. ff. de stip. serv.* Habebat scilicet & acqvirebat unusqvisq; partem, sed qvæ non continebatur regione certâ, verùm per totum fundum fusa erat, ita ut qvælibet gleba deinceps esset Sethi, qvælibet etiam Caini, nec vel pulvisculum esset, in qvo non esset communio pro indiviso, qvemadmodum ita etiam in qvantitate nummorum communium singula corpora communia dicuntur *l. 13. ff. de R. C.*

X. Et hâc qvidem ratione inducta fuit qvædam rerum communio, sed qvæ diversa est ab eâ, qvam jactant Scriptores. Nec dubito, fuisse jam tùm vivente Adamo plurima talia, qvæ ipse pro derelicto habuit, ab liberis ejus occupata, qvæ propterea in hereditatem non erant connumeranda, sed dominis suis propria manebant. Fuerunt sine dubio etiam alia itidem pro derelicto habita, nondum tamen à qvoqvam occupata, qvæ similiter ad heredita-

tem

tem non pertinebant, qvod ea omittentis esse desiissent *l. 2. ff. pro derelict.* Qvin & ipsam illam communionem non adeò diu durasse arbitror, tùm qvod assveti jam essent liberi Adami peculiare aliqvid seorsim habere, tùm qvod communio plerumqve discordias & lites excitare soleat, qvibus declinandis unicum familiæ herciscundæ remedium facere potest, tùm deniqve qvod post diluvium reviviscente rerum naturâ similem divisionem fecerit Noachus, qvi inter filios suos terrarum orbem ita distribuisse legitur, ut Semo Asiam, Chamo Africam, Japeto Europam & aliqvam Asiæ partem colendam & rectè gubernandam assignaret. Vid. Joseph. *lib. 1. antiqv. jud. cap. 6. & 7.* Jacob. Middendorp. *de Academ. lib. 1.*

XI. Noachi hujus temporibus alia inducta fuit communio, dum scil. ille & tres filii ejus Semus, Chamus, & Japetus ex donatione Numinis divini, domini pro indiviso universi terrarum orbis facti sunt, *Genes. IX, 2.* Sed enim inter ejusdem familiæ homines facilius consistere potuit communio, præsertim si qvam proximè patrem familias attingant, uti fuerunt tùm Noachidæ, qvod multa sustineantur ex reverentiâ, qvæ aliàs facilè litigia parere possent. Nec tamen putandum est, nihil omninò tùm fuisse, privati & unum cunctis patrimonium fuisse, sed imò credibile est, Adamitarũ primorũ exemplo huic sua sata, illi sua pecora & compascua fuisse. Credibile etiam est, Noacho ut familiæ patri communem administrationem & dispensationem ab non invitis filiis relictam fuisse, cujus rei argumentum est, qvod ipse deinceps distributionem privati cujusqve dominii fecerit, limites posuerit, & partes pro indiviso in partes pro diviso resolverit. Ipse etiam, si credendum Eusebio & Cedreno, divisionem illam testamento firmavit, atqve moribundus illud in Semi filii primogeniti manûs tradidit cunctosqve simul monuit, ne qvis eorum fratris fines invaderet, nec injuria alter alterum afficeret: qvoniam inde, ut discordiarum atqve bellorum intestinorum causa oriretur, foret necessum. Selden. *in mari claus. lib. 1. cap. 4.*

XII. Patet hinc, falsum esse, qvod creditum tamdiu fuit, res omnes olim exclusâ penitùs proprietate patuisse promiscuo usui, dominia autem divisione demum & occupatione esse exorta. Et

tamen

tamen, qvia passim ea res credita est, nec qvisqvam contradicere ausus fuit, vitio non erit vertendum Hermogeniano, qvod *l.5.ff.de just.& jur.* dominiorum distinctionem ex jure gentium ortam dicit. Magis autem succensendum est pseudo Clementi cujus *c. dilectissimis 12.qv.1.* hæc habentur verba : *Communis usus omnium, qvæ sunt in hoc mundo omnibus esse hominibus debuit, sed per iniqvitatem alius hoc dixit esse suum, & alius istud, & sic inter mortales facta est divisio. Deniqve qvidam Græcorum sapientissimus hæc ita sciens esse communia debere, ait, amicorum esse communia omnia. In omnibus autem sine dubio sunt & conjuges &c :* Hæreticum hoc est, & ipso Bellarmino *de bon. op.l.3.cap.11,* fatente, ab Nicolao Hæresiarchâ profectum, communes esse debere Uxores. Qvod verò fingit, per iniqvitatem demum, dominiorum distinctionem introductam esse, id nullâ planè nititur ratione, & ex superioribus convelli facilè potest; qvanqvam non negem, propter iniqvitatem hominum aliena semper cupientium incubare magis cœpisse unumqvemqve rei propriæ, & attentiùs eam sibi custodivisse, cùm aliàs natas sibi fruges includere opus non haberet.

XIII. Qvid ergò dicemus de eo, qvod itidem creditum hactenùs fuit cum Hermogeniano *d.l.5.* ex jure gentium bella introducta fuisse? Hoc enim tertium est, qvod negatum ivimus suprà. Enimverò, cùm nondum in gentes excrevisset genus humanum, & unicâ tantùm eâqve admodum tenui adhuc familiâ contineretur, jam tùm inter se bella meditabantur illi, & alter alterius odio inflammatus mortem intentabat, uti de Abele & Caino memorat Scriptura sacra. Et hinc igitur omnis repetenda est origo bellorum, ita ut ab initio singuli, postea familiæ, hinc civitates, & tandem integræ gentes se invicem perseqvi cœperint. Qvod ipsum etiam qvodammodo indicat vocabulum belli. Dictum est enim bellum ex voce duellum, sicuti alia etiam vocabula ita immutata sunt, ut duonus & bonus, duis & bis, duidens & bidens, duellona & bellona. Optimè Scaliger *l. 3. Poet.90. Bellum dicitur, qvia fuit ab initio duellum à duobus. Nam licet multi sint milites, duæ tamen partes sunt & inter duos tantùm primum bellum fuit.* Add. Hug. Grot. *l.1.de jur.bell.& pac.c.1.num.2.* Qvandoqvidem igitur, cùm primum inter duos fratres bellum exardesceret, nullæ adhuc

tùm

tùm integræ extiterunt gentes, facilè hinc patet, jure gentium introducta bella dici non posse. Nisi ergò cum Hugone Grotio *d. l. 1. cap. 2. num. 4.* Hermogenianum JCtum ita accipias, ut certam bellorum formam à jure gentium introductam fuisse dicas, qvam formam qvæ habeant bella, ea peculiares ex jure gentium effectus conseqvantur, causæ nihil erit, qvin etiam hîc ab communi sententiâ discessum faciendum existimem.

XIV. Placet tamen omninò sententia Grotii, eò, qvod nomen belli in famosiore significatu non duello ampliùs tributum est, sed illi dissidio, qvod inter adversos exercitûs habetur, imò verò illi tantùm qvandoq; qvod publicum alias dicitur bellum. Ita enim sæpissimè nomen generis speciei, præsertim excellentiori, adhærescit, qvomodo in jure nostro vocabulum actionis tantùm illi tribuitur, qvæ est in personam *l. 28. ff. de O. & A.* qvomodo etiam cognationis vocabulum restrictum est ad eos, qvi per fœminas junguntur, *§. 1. Inst. de legit. agnat. tutel.* & vocabulum adoptionis arrogationi, qvam tamen generali significatu complectitur, opponi cœpit. *§. 1. Inst. de adopt.* Hâc itaqve ratione bellum hodiè in sensu specifico non aliud est, qvàm qvod inter diversas gentes agitur. Et qvia nunqvam ulla gens tàm qvietè possessione suâ uti potuit, ut non identidem vel à vicinis, vel à longius dissitis lacesseretur, factum hinc est, ut gentes ferè omnes communi qvasi consensu in leges qvasdam convenerint, juxta qvas bellum, si qvod inter eas exortũ fuerit, geri oporteret. Et hinc propter istas leges sive jura, qvæ mero jure gentium nituntur, ipsum etiam bellum juris gentium esse non absurdè dicetur.

XV. Qvibus ita præmissis, de belli jure, qvantum nostrum feret institutum, qvasi per compendium dispiciemus. Sed qvia bellum hodiè nihil aliud est, qvàm status duorum pluriumve populorum armatâ vi se invicem insectantium, intelligi facilè potest, duellantium jura, leges, aut consvetudines receptas ad jus belli non pertinere, nisi forte bellum qvod inter populos jam ardet, in singulare duorum pluriumve certamen de summâ rei dimicantium resolvatur. Id enim, uti factum à qvampluribus, historiarum nos docent monumenta, ita fieri nunqvam debere prorsus nego, qvod hac ratione ingens, qvæ utriq; populo imminet, clades paucorum

ſangvine expietur. Vid. Hug. Grot. *de jur. bell. & pac. lib. 2. c. 23. nu. 10.* Etſi enim ſatius eſſet, qvovis modo rem tranſigere, qvam deſperatum ejusmodi & ſangvinolentum remedium eligere; ſi tamen pax aliter impetrari neqveat, & commodior atq; clementior modus definiendi rem ſe non offerat, confugiendum erit ad id, qvod haberi poteſt, qvodq; inter duo mala cenſebitur minus perniciosū. Conf. Paul. Laymann. *theol. moral. lib. 3. tr. 3. part. 3. cap. 5. num. 3.* Iſtiusmodi tamen duellum pro privato haberi neqvit, tùm qvod publicâ fiat autoritate, tùm etiam qvod publico nomine & pro integro populo.

XVI. Poſſe tamen etiam à privatis ſine peccato ſuſcipi ſingularem dimicationem, contendit Hugo Grotius *de jur. bell. & pac. lib. 2. cap. 1. num. 15.* primùm, ſi invaſor concedat alteri licentiam dimicandi, alioqvi eum occiſurus ſine dimicatione: deinde, ſi Rex aut Magiſtratus duos mortem meritos inter ſe committat; qvod ſi fiat, illis qvidem licere arripere ſpem ſalutis, jubentem tamen minus rectè ſuo officio fungi, cùm ſatius fuiſſet, ſi unius ſupplicium ſufficere videbatur, ſorte eligi moriturum. Ita Grotius. Qvod primum attinet, nititur iſtud defenſione naturali, qvæ invaſo competit, ut maximè invadens nullam conceſſerit licentiam dimicandi. Sive ergò poteſtatem hanc dederit ſive minus, poterit impetitus omnem vim à corpore, à capite, à vita ſua propulſare, & aggreſſorem etiam, ſi aliter periculum evitare neqvit, occidere. In ſecundo exemplo Princeps utrumq; reum in alterutrum juſtitiæ miniſtrum decernit, ut juſtam mortis ſententiam in ipſum exeqvatur, ei autem, qvi prævenerit, vita condonetur. Qvod num deceat principem, meritò dubitat Grotius, qvod non minùs in hunc, qvàm in illum animadverti ex juſtitiæ ratione oporteat; nec tamen magis conſultum erit juſtitiæ, ſi ut vult Grotius, ſorti res committatur. Et fortè nec ſufficit Principi unius ſupplicium, cùm certamine conceſſo mutuis ictibus uterq; interfici poſſit. Id tamen non nego, poſſe utrumq; delinqventem conditionem oblatam acceptare, & feriendo alterum executoris, excipiendo autem & propulſando defenſoris partibus fungi.

XVII. Extra hos caſûs difficile erit monomachias defendere. Eſt enim provocatio & mutua ad duellum oblatio opus 1. inexcu-

excusabilis audaciæ, qvo sine necessitate homo seipsum, in discrimen vitæ & æternæ salutis conjicit, 2. intolerabilis feritatis, qvatenus non in suam tantùm, sed alterius etiam vitam aliqvis cum rabie qvâdam sævit. 3. extremæ injustitiæ, qvatenus pro injuriâ interdum levissimâ & à Viro cordato non æstimandâ mortis exhibetur retributio, 4. immanis superbiæ, qvatenus victor ex ruina hostis, imò verò proximi sui gloriam sibi qværit. 5. affectatæ inobedientiæ, qvatenus qvis ita magistratus sui autoritatem spernit & sibi ipsi ius dicere præfractè annititur. Tanta igitur vitiorum confluges cùm in unico hoc delicto reperiatur, mirum est, non DEI, non principum legibus, non pœnis, non mansvetudine flecti posse homines, ut ex gladiatoria palæstra transeant aliqvando in mores Christianos. Vid. qvæ in hanc rem disputant Fernand. Vasqvius, *lib. 1. controv. illustr. cap. 12. & cap. 49.* Franzkius *lib. 2. resolut. 23. & exercitat. 12. qvæst. 6. in addit.*

XIIX. Qvàm impii verò hîc sunt, & ab omni christianâ religione alieni inter Pontificios Moralistæ, qvi tantùm abest, ut CHRISTI exemplo mansvetudinem & patientiam inculcent, ut potius certô casu licita faciant duella. Ita enim Paulus Laymannus *Theol. moral. lib. 3. tr. 3. cap. 3. num. 3. si eo loco res sita sit, ut miles in exercitu, Vir eqvestris in aulâ regiâ, officio & dignitate, Ducis aut Principis favore ob ignaviæ suspicionem, excidere debeat, nisi identidem provocanti se sistat, non audeo damnare eum, qvi meræ defensionis gratiâ paruerit.* Alii adhuc longiùs progrediuntur, & methodo dirigendæ intentionis, uti vocant, invento verè diabolico, DEO & hominibus illudere non ducunt piaculo. Hac igitur arte etiam monomachias in genere licitorum ponunt, dum saltem animus abstrahatur à cupiditate vindictæ. *Pone*, inqvit Petrus Hurtado, *hominem nobilem ab alio provocari ad duellum, qvi si illud recuset, non censebitur illud recusare propter legem DEI, sed propter timiditatem, qvia non benè audit de observatione legis, qvia se facilè projicit in alia peccata, vel certè alia ex causa censebitur timidus, & ab aliis despicietur, apud qvos semper erit inglorius, ex qvo non levia damna & incommoda seqverentur. Est igitur qvæstio, utrum in hoc casu possit provocatus exire in locum condictum, non cum absolutâ voluntate pugnandi, sed cum*

conditionatâ, si à provocatore prius petatur injustè. Provocati autem absoluta voluntas, est tueri opinionem viri fortis & depellere infamiam timiditatis, qvæ objecta per se sunt honesta, necessaria viro nobili ad degendam vitam decorè inter suos, præcipuè militi, qvi ab exercitu censebitur gallina & non vir: media autem, qvæ eligit ad hunc finem sunt indifferentia ad bonum & malum: nempe egredi in agrum & in eo deambulare, qvæ media honestantur ab eo fine: hæc absolutè vult provocatus, pugnare autem non vult. Si ab alio petatur injustè, vult sub eâ conditione se inculpatè tueri, si aliâ ratione commodè non possit: in hac occasione videtur provocatus minimè peccare, neqve acceptare duellum: qvia acceptatio duelli est voluntas deliberata seu absoluta, qvâ homo iste caret. Euge verò, qvid reliqvum est, nisi ut exclamet Melicerta, perîsse frontem de rebus: dum principes ad exscindendum hoc cacoëthes omnem suam potentiam conferunt, eodem tempore omnem intellectus aciem eò conferunt Moralistæ, ut duella licita faciant & conservent. Qvin eò tandem dilabuntur impudentisſimi ardeliones, ut actorem, qvi calumniæ causâ negocium facesſit in judicio, impunè sive per duellum, sive ex insidiis occidi posse statuant. Ita enim se habent verba Sanctii *in Summ. l.2, cap.39. num.7. Melius alii dicunt, licere innocenti duellum acceptare & offerre ad vitam, honorem, & res familiares in notabili quantitate tuendas, qvando constat, omninò injustè & per calumniam actorem procedere, & certum est, omninò fore ut hæc innocens amittat, nec aliud sibi evadendi remedium suppetat: atqve optimè Bannes ait, licere innocenti in his casibus acceptare & offerre duellum; imò & non provocando ad duellum, occidere occultè actorem illum calumniosum, cum hæc occisio sit vera defensio. Imò benè Navarr. num.290. ait, teneri innocentem non acceptare duellum nec indicere, si potèst occultè illum occidendo id vitæ, honoris, rerum familiarum periculum evadere: qvippe sic proprium vitæ periculum in duello imminens vitabit, & peccatum actoris offerentis vel acceptantis duellum.* Profectò, si qva est pietas inter homines, multum illa deteritur per argutias ejusmodi nefandas & propudiosa commenta. Et tamen videri illi volunt, qvi isthæc excogitant, totius Christianismi velut æstimatores & arbitri, digni, qvi cum chartis suis cacatis perpetuis tenebris offundantur.

XIX. Ut

XIX. Ut maximè autem accesserit jussus aut consensus Principis, non magis tamen hinc licita fieri arbitror duella. Fuit qvidem jam olim tùm apud Germanos, tùm alias nationes receptum, ut lites tàm publicas, qvàm privatas armis dirimerent, habitumq; id pro optimo litium abbreviandarum remedio. Ventur. de Valent. *in Parthen. litigios. lib. 2. cap. 2.* Atq; illæ tum monomachiæ non invitis illis, qvi summum in Rep. tenebant imperium, exercebantur, qvin & legibus in eam rem latis sustinebantur, qvod de Frontone Danorum Rege refert Saxo Gramm. *in hist. Dan.* Nec desunt hodiè, qvi postliminiò qvasi reversurum istud remedium vaticinantur, plurimi exoptant. At enim immanem illam & barbaram probandi & litem dirimendi consvetudinem meritò profligârunt Imperantes, & salutari judiciorum ordine constituto non armis ampliùs, sed legitimis probationibus rem expediri voluerunt. Dn. Tabor *de legit. arm. usu c. 2. n. 3.* Qvibus cùm potestas nulla sit contra jus divinum, & rationem rectam, bonosq; mores dispensandi, nullo suo edicto, nullâqve permissione efficere possunt, ut armis congrediantur, & periculoso duello de justitiâ causæ disceptent litigantes. Et observatum est, graviter nonnunqvam à DEO punitos fuisse Principes, qvi pugnas ejusmodi privatas admiserunt. Franzk. *lib. 2. resolut. 23. n. 44.*

XX. De bellicâ autem monomachiâ fortè diversum statuendum erit. Intelligo autem talem monomachiam, qvando ex utroqve exercitu hostili solus aliqvis cum solo congreditur. Fieri enim haud raro solet, ut prodeat aliquis ab exercitu hostium, & provocet, si qvis singulari certamine secum experiri velit. Cum illo, qvia hostis est, committi posse militem viribus suis confidentem, nullus dubito. Et imò fieri potest, ut absq; tali provocatione, dum in castris juxta se morantur exercitûs, in confiniis singuli in singulos incidant, ibi tùm ego utrumq; etiam absq; consensu & præscitu superioris alterum invadere, & occidere posse existimo. Qvidnî igitur adversus provocantem mittere liceat autoritate principali, qvi cùm eo pugnam ineat? præsertim cum toti exercitui id conducere videatur, ne per Thrasonicam suam jactantiam nimium confidere sibi incipiat hostis. Eodem jure censenda sunt prælia tumultuaria, qvæ per integras turmas conficiuntur, & scaramusæ Schar-

 mützel

müẞel vulgò appellantur, qvæ si fiant propter bonum publicum, non minùs justa sunt, qvàm est ipsum bellum aut prælium, qvantumlibet ingens aut atrox. Fernand. Vasq. *lib.1.controv.cap.49.n.18.* Et solent ejusmodi velitationibus, præsertim si freqventiores sint, non vires tantùm, sed etiam animi succumbentium frangi, qvos deinde facilius erit componere & pacis rogandæ cupidos reddere.

XXI. Sed hæc jam ad belli publici jura pertinent, de qvibus nostra nunc præcipua est cura. Anteqvam autem ulterius pergamus, operæ pretium erit exactiùs definire, qvid belli publici nomine intellectum velimus. Dicitur igitur bellum publicum nobis illud, qvod geritur autore eo, qvi summum tenet in Rep. imperium. Deficiente istâ autoritate, bellum pro privato est habendum. Contingere autem potest, ut ex unâ parte autoritas imperantis, ex alterâ nulla talis interveniat, numqvid publicum, an privatum id dicetur bellum? Mixtum id dicit Grotius *lib.1.de jur.bell.& pac.c.3.n.1.* Ego nec bellum qvidem id esse dixerim, nisi pari autoritate congrediantur exercitus. Non enim in usu armorum tantùm & externâ vi consistit bellum, sed etiam & potissimum qvidem in jure. Jus belli ergò qvibus non competit, cum illis etiam non geritur bellum; perinde, uti *exercitatione anteced.* illis tantùm jus legationis competere diximus, qvi summum tenent imperium. Hâc ratione ex Reip. suæ usu optimè hostes definivit Ulpianus, qvòd sint, qvibus bellum publicè populus Romanus decrevit, vel ipsi populo Romano. cæteri latrunculi vel prædones appellantur. & ideò, inqvit porrò, qvi à latronibus captus est, servus latronum non est, nec postliminium illi necessarium est. ab hostibus autem captus, utputa à Germanis & Parthis & servus est hostium & postliminio statum pristinum recuperat, *l.24.ff. de captiv.& postlim.* Disertè hîc jus belli negat competere latronibus, uti etiam facit Paulus in *l.19.§.2.ff.eod.* non aliâ de causâ, qvàm qvod illi nullâ autoritate publicâ coëant. Ille igitur hostis est, qvi habet Remp. curiam, ærarium, consensum & concordiam civium & rationem aliqvam, si res ita tulerit, pacis & fœderis; reliqvi, etiamsi exercitus habeant, & milites atq; Imperatores se ferant, non pro hostibus, sed pro latronibus & Spartacis sunt habendi, uti contra Antonios, veluti contra latrones, disserit Cicero *Philipp.4.* Fieri tamen potest, ut per adeptionem

nem publicæ causæ ex latrone & latrocinio in ducem & in bellum evadatur, veluti qvando qvis à privato latrocinio ad patriæ causam tuendam se confert, qvod exemplis confirmat Albericus Gentilis *de jur. bell. lib. 1. c. 4.*

XXII. Inter ipsos cives si arma capiantur, interesse videtur, num ita divisus sit populus in partes, ut dubium sit, ab utrâ parte stet jus imperii, dum utraq; majestatem affectat, an verò tale qvid non contingat, sed aliunde nascantur dissensiones. Priore casu, qvia progressu temporis gens una in duas gentes scindi potest, non erit absonum dicere, utramq; partem jura belli habere, & sic utrinqve justum, hoc est, solenne censeri bellum. Posteriore casu belli jura locum non inveniunt. Qvia enim illi, qvi jura majestatis tenet, cum seditioso pugnandum est exercitu, & cum subditis suis, qvi ejusmodi rebelliones excitârunt, agendum, dubium non est, prævalere hîc inter arma imperium, & ideò à Principe exercitum comparari, non ut pacem ab adversariis extorqveat, sed ut in ordinem cogat refractarios, & ad agnoscendum imperium suum vi adigat. Et huc pertinet, qvod scribit Ulpianus *l. 21. §. 1. ff. de captiv. & postl. In civilibus dissensionibus, qvamvis sæpè per eas Resp. lædatur, non tamen in exitium Reip. contenditur. qvi in alterutras partes discedent, vice hostium non sunt eorum, inter qvos jura captivitatum aut postliminiorum fuerint.*

XXIII. Sive autem adversus latrones, sive adversus subditos arma capiantur, neutrubi jus belli valet, ne qvidem ex parte capientis. Dum enim præsupponimus, jus belli ut locum habeat, ex utraq; parte pugnantium æqvalitatem, facilè hinc patet, in civilibus dissensionibus & persecutione latronum æqvalitatem eam non inveniri. Ut maximè ergò Princeps juribus majestatis utatur, & exercitum cum potestate insolentissimâ & cum apparatu plusqvam solenni mittat, non tamen utitur tùm eâ majestate, qvam erga parem ostentare debet & solet, sed majestaticum potiùs exercet imperium. Qvemadmodum enim magistratus oppidanus in contumaces & refractarios cives, vi jurisdictionis, qvam tenet, variè animadvertit, eosq; per apparitores & executores plures vel pauciores pro re natâ ad obedientiam cogit, bona etiam subditorum adversus fures & violentos invasores pro modo jurisdictionis

n-

defendit: haud aliter Princeps vi imperii,qvod gerit,rebelles in ordinem cogit, & ſubditorum ſuorum bona ab invaſione latronum ſecura reddit. Qvod autem in eam rem integrum nonnunqvam & copioſum exercitum conſcribere opus habet,id facit magnitudo periculi, & qvod non una tantùm civitas, ſed integra qvandoq; provincia, aut ſaltem ipſius imperantis majeſtas, adverſariorum libidini expoſita ſit, qvibus ut capiſtrum injiciatur, tanto interdum opus eſt apparatu.

XXIV. Neſcio tamen, utrum faciendum ſit cum Grotio, qvi *lib.1. de jur. bell.& pac. cap.3.* §.4. ſcribit, ſi citra leges civiles res ſpectetur, videri omnem magiſtratum, ſicut ad tuendam plebem ſibi creditam, ita ad exercendam jurisdictionem, ſi vis occurrat,jus habere belli gerendi; ſed qvia ex bello tota civitas in periculum venit,ideò fermè omnium populorum legibus cautum eſſe, ne bellum geri poſſit,niſi auctore eo,qvi ſummam in civitate poteſtatem habeat. Enimverò vis illa,qvæ occurrere & exercitium jurisdictionis impedire poteſt, aut eſt externa,aut interna, h. e. aut extra civitatem, cui Magiſtratus præeſt, aut in ipsâ illâ ſeſe exſerit. Priore caſu impedimentum contingit aut à privato aliqvo, aut ab hoſte publico. Cum illo ut bellum geratur, omnis ratio vetat, qvippe qvi coërceri nullo negocio poteſt, niſi id facit autoritate publicâ. tùm enim, qvia ſub auguſtiore clypeo occultatur, vertenda erunt arma in illum, qvi eſt ejus rei cauſa prima & præcipua, ut tamen ipſi etiam inſtrumento, h. e. illi, qvi immediatè vim infert, fibula injiciatur. Cum hoc armis qvidem tranſigere neceſſe eſt, ſed qvia per impedimentum Magiſtratui poſitum ipſe ille petitur & contumeliâ afficitur, qvi Magiſtratum conſtituit, ad illum potiùs ſpectat belli gerendi poteſtas,qvàm ad magiſtratum,aut ſi per magiſtratum impedimentum removeri poteſt, non tamen id fieri debet ſine præſcitu & autoritate ſuperioris, qvippe cujus intereſt,rem benè & cũ emolumento geri.Poſteriore caſu poterit magiſtratus ipſe vi jurisdictionis, qvam tenet, contumaces coërcere habito eo ordine, qvem præſcribit Bart.Blarerus *ad l.diffam. cap.11. n.11.* Oldendorp. *claſſ.1. act.2. n.8.* ita ut manu etiam militari uti poſſit, ſi aliter obtemperare ſubditus nolit *l.68.ff. de R.V.* Hunc enim in finem Magiſtratus armatam manum apparitorum præſtò habet, qvi muneris

ris necesſitate ad armorum geſtationem adſtringuntur. Dn. Tabor *de hoplophor. c. 3. n. 26.* Nego tamen hanc poteſtatem coincidere cum poteſtate belli gerendi, niſi belli vocabulum Grotius tàm latè capiat, ut qvalemcunq; vim armatam, etiam eam, qvâ Magiſtratus in ſubditos utitur, includat, ſed qvo ipſo in meras æqvivocationes negocium deſinit.

XXV. Nec magis verum eſt, qvod ait Grotius, per leges civiles factum eſſe, ne bellum geri posſit, niſi auctore eo, qvi ſummam in civitate poteſtatem habet. Rectiùs, nî fallor, Auguſtinus apud Gratianum *c. qvid culpatur 23. q. 1.* cujus ipſe etiam meminit Grotius: *Ordo naturalis mortalium paci accommodatus hoc poſcit, ut ſuſcipiendi belli auctoritas atq; conſilium penes Principes ſit.* Ordo iſte naturalis ex eo inprimis reſultat, qvod maximum Reip. turbandæ momentum in bello conſiſtat, qvodq; tota ſalus communis ab exitu belli pendeat. Et ex hoc capite jus belli tanti æſtimat Bodinus, ut eo nullum ferè majus regale inveniri dicat, *lib. 1. de Rep.* At credo ego, regalia iſta, qvæ ad majeſtatem conſtituendam ab omnibus gentibus reqviruntur, uti eſt jus belli gerendi, non demum ex civili jure provenire, ſed altius repetendam eſſe eorum originem. Aliàs autem non disſimulo, etiam lege poſitivâ, aut conſvetudine aliqva regalia conſtitui poſſe, de qva re dixi *exerc. 2. n. 22.* ſed qvæ tamen apud omnes gentes ita non obſervantur aut cuſtodiuntur, & abeſſe idcircò poſſunt à Principe qvà tali. Belli autem jus ideò abeſſe neqvit, qvia in eo non Reip. tantùm ſalus, ſed ipſius etiam imperantis majeſtas periclitatur, ſive hoſtes conſideres, cum qvibus pugnandum eſt, ſive ipſas civium cohortes, qvæ belli ingruentis colore ipſum facilè imperantem impetere posſint.

XXVI. Qvæ cùm ita ſint, fortiore argumento concludimus, non licere ſubditis adverſus Principem etiam pesſimum & iniqvisſimum bellum movere, aut armis reſiſtere. Et dolendum planè eſt, inventos noſtro ſeculo viros eruditos, qvi contra ſacras literas, contra rectam rationem, contra piæ antiqvitatis ſententiam novo procuſo dogmate inferioribus qvibusdam poteſtatibus adverſus ſummam arma induunt. Ajunt, magiſtratus (de his enim principaliter qvæſtio eſt, cùm de privatis facilius admittant, eos adverſus Principem inſurgere non poſſe) in partem curarum

publicarum aſſumptos eſſe, poteſtatem igitur eis datam decernendi & diſponendi ea, qvæ ad publicam ſalutem faciunt; cumq; ſalus publica obtineri neqveat, ſicubi in Tyrannnum degeneret Princeps, dicunt, habere magiſtratus ita conſtitutos poteſtatem removendi talem Principem, aut manu armatâ cogendi, ut gubernaculis decedat. Sanè Petrus Apoſtolus docens parendum eſſe Regi, i. e. ſummæ poteſtati ὡς ὑπερέχοντι, præſidibus autem, id eſt, inferioribus poteſtatibus ὡς δι αὐτοῦ πεμπομένοις tanqvam miſſis ac ordinatis à ſummâ poteſtate, *1. Petr. II, 13, 14.* manifeſtè oſtendit, omne inferiorum poteſtatum jus à ſummarum poteſtatum imperio pendere, & ab eo emanare. Ut maximè igitur magiſtratus iſti ratione inferiorum ſuperiores ſint, & Magiſtratus dicantur, ſummæ tamen poteſtatis ratione meri ſunt privati & ſubditi. Uti enim in Logicis ſubalterna genera duplicem inferunt habitudinem, alteram qvidem generis, qvâ ſe habent erga ſubjectas ſpecies & ad illas referuntur, dum illarum genera dicuntur, alteram verò ſpeciei, qvâ ſe habent erga ſuprá poſita genera, & qvâ ad illa referuntur, ut dicantur eorum ſubjicibiles ſpecies, ita qvidem, ut ratione ſummi generis ſemper ſint ſpecies, & ne dicenda qvidem ſint genera: ita negare qvidem non poſſumus, magiſtratus inferiores, uti vocantur, habere aliqvam poteſtatem, & eſſe perſonas publicas, ſi conſiderentur ratione inferiorum ſibi ſubjectorum; ſi verò cum ſummâ, cui ſubſunt, conferantur majeſtate, protinus omnis evaneſcit poteſtas, & in hujus reſpectu perinde ſe habent, ut alii privati. Majeſtas autem perinde ut genus generaliſſimum, ita ſumma eſt & dicitur, ut nulli alii ſubjici poſſit & debeat, ſed reliqvos magiſtratus omnes tranſcendat, adeoq; ſe à poteſtate eorum liberet. Hinc Marcus Aurelius ſapientiſſimus Imperator eleganter dixit, Magiſtratus de privatis, Principes de magiſtratibus, DEUM autem de Principibus decernere ac judicare. Neq; aliter ſenſerunt veteres Chriſtiani, apud qvos nulli Præſides, nulli legum duces contra impios, ſævos, truculentos Imperatores armatâ manu qvicqvam moliti ſunt, ſed patientiæ gloriâ contenti etiam decimari ſe qvandoq; paſſi ſunt, nec aliam niſi dolendi, flendi, gemendi, orandi ſibi ſumpſerunt poteſtatem.

XXVII. Sed hæc tamen omnia intelligenda ſunt de eo Principe

cipe, qvi ſolus imperat, neq; Ordinum decretis adſtringitur, aut eos in partem majeſtatis admittere tenetur. Qvibus enim adſtricta & circumciſa aliisq; ſimul collata aut retenta eſt poteſtas, in illos, uti ſummum imperium non tenent, ita arma ex Optimatum tanqvam ſuperiorum ſententiâ ſumi juſtis de cauſis poſſunt. Multi qvippe Reges, etiam qvi ſangvinis jure ſuccedunt, Reges ſunt nomine magis, qvàm imperio, uti de Laconicis Regib. ſcripſit Æmilius Probus. Perpetuò autem hoc in noſtris hisce exercitationibus obſervavimus, ut Principis vocabulo denotaremus eum, qvi majeſtatem tenet, ſive jam de Monarchiâ, ſive de Ariſtocratiâ, ſive de Politiâ disqviſitio inſtituatur, ita tamen, ut ſi de Monarchiâ qvæſtio fuerit, ſimplicem eam intelligamus, non mixtam, aut alio aliqvo regimine temperatam. Hoc enim ſi factum fuerit, ipſa etiam jura majeſtatis, qvaſi inter ſocios, diviſa erunt, & ſic ea ut exerceantur, plurium ſuffragia exigere neceſſe eſt.

XXVIII. Ut de poteſtate Magiſtratûs circa arma capienda caput abſolvam, poteſt interdum ita præſens eſſe periculum, ut tempus non ferat eum conſuli, qvi ſupremum in civitate jus habet. Ut ecce, aggreditur hoſtis aliqvis externus civitatem, eamq; obſidione cingit, idq; tàm præproperè, ut à Principe alibi degente nullum poſſit exqviri aut experi mandatum. Hìc verò neceſſitas exceptionem porriget, & poterit tùm magiſtratus cives ſuos etiam inconſulto Principe ad defenſionem ſui excitare, iisq; arma induere. Qvin imò, qvæ ita à civibus ſuſcipitur defenſio, ex præſumptivâ voluntate Principis videtur fieri, qvod malit civitatem qvibuscunq; modis ſalutem ſuam procurare, ut in fide retineatur, qvàm ab hoſtibus eripi & occupari. Et qvanqvam talis præſumptio nulla adeſſet, aut etiam de contrariâ Principis voluntate conſtaret, poterit tamen civitas ita ſibi relicta & à Principe ſuo deſerta nihilominùs armis reſiſtere, & vim hoſtilem pro viribus repellere: redit enim tùm ipſi talis poteſtas ex jure naturali ſimplici, qvo unumqvodq; conſervationem ſui qvovis modo procurandi poteſtatem habet.

XXIX. Extra hunc caſum neceſſitatis, majeſtatis crimen committit, qvi injuſſu Principis bellum geſſerit, delectumvè habuerit, exercitum comparaverit, *l.3.ff. ad L.Jul.Majeſt*, Res enim mali

 exem-

exempli credita est, exercitu conscripto Remp. in periculum aut discrimen conjicere. Atq; hinc apud plerasq; omnes gentes id demum bellum pro justo habetur, qvod geritur autoritate ejus, qvi summum in Rep. tenet imperium. Qvo etiam pertinet Lex Platonis *lib. ult. de legib. Si qvis privatim sine publico scitu pacem bellumvè fecerit, capital esto.* Et qvomodo privato alicui tale jus competere dicamus, qvippe qvi judicia habet superioris, in qvibus contendere cum adversario possit? Cur enim ad arma & rixam procedere patiatur prætor, qvos potest jurisdictione suâ componere? *l. 13. §. 3. ff. de usufruct.* Inter Principes autem ex necessitate bellum ideò introductum est, qvoniam illi judicem superiorem non habent; neq; inter eos fori disceptationes esse possunt, nisi inter volentes. Alber. Gentil. *de jur. bell. lib. 1. c. 3.* Hactenus ergò dum ultima disceptatio non nisi per arma expediri potest, inter solos eos bellum justè geritur, qvi sic summi sunt, ut publicorum appellationem mereantur soli. Ubi tamen simul id moneo, tentanda prius esse omnia, qvàm ad arma deveniatur. Tunc enim utile solùm est ad arma concurrere, cum locum apud adversarios justitia non potest invenire. Modos verò, qvibus vitari potest, ne controversiæ in bellum erumpant, enucleatè tradit Hugo Grot. *de jur. bell. & pac. lib. 2. cap. 23. num. 7. seq.*

XXX. Qvandoqvidem igitur illi soli competit belli gerendi potestas, qvi summum tenet in Rep. imperium, eadem illa Pontifici qvoq; Romano, cujus majestatem aliqvoties contemplati sumus, & præter eum aliis qvoq; personis Ecclesiasticis, si qvidem τὸ κύριον in territorio aliqvo obtineant, tribuenda videtur. Sed enim ingens eâ de re sese hîc ingerit dubium. Antiqvis enim canonibus, qvorum plurimos recenset Gratianus *c. 23. qv. 8.* prohibitum est Clericis, arma movere aut secularem militiam exercere. Istam veterum disciplinâ prolixè exponit Claudius Espencæus *l. 2. digress. c. 6.* Et deplorat ibi statum Ecclesiæ hodiernum, qvod dum Abbates, Episcopi & Archi-Episcopi simul Comites hodiè sint, Duces atq; Principes, ea potiùs ab illis suscipiantur & gerantur, qvæ ad ampliandam provinciam spectant, qvàm qvæ Ecclesiæ possint esse utilia. *Simus sanè*, inqvit, *Domini temporales simul & spirituales, Abbates atqve Barones, Episcopi, Archi-Episcopi, comites, duces,*

Prin-

Principes, Reges deniqve, si qvidem Dominus voluerit, principum beneficio & largitate. Nihil enim vetat alicujus civitatis aut provinciæ dominum creari, si idoneus reperiatur, Episcopum. - - Sint hæc per me omnia Ecclesiastici, & sive ex hereditate, sive Principum liberalitate merum imperium habeant, omnemq; jurisdictionem sive ipsi, sive eorum nomine alii exerceant. - Sed optandum, ea ne gubernatio à spiritali eos procuratione avertat, duplicem gerant personam, sed ne neglectâ propriâ functione profana, multò minùs vel potiùs omnium minimè cruenta & bellica tractent, nisi fortè necessitate plusqvam urgente. &c. Et post pauca: *Ad tam itaq; multa, qvæ Clericis omnia omninò arma bellica negant, scio cum Gratiano solitum responderi, propria qvidem eos manu non debere arripere, sed alios, qvibus hujusmodi officia commissa sunt, ut ad oppressorum defensionem, & inimicorum DEI oppugnationem arripiant, Sacerdotibus hortari licere. - - Video tamen, veterem sanctioremq; clerum ab armis & cædibus non manûs modo, sed animum qvoqve cohibuisse, &c.* Et post aliqvàm multa, cùm enumerasset, in priore Ecclesiâ non armis, sed precibus pugnatum fuisse ab Ecclesiæ ministris, ita concludit: *Et tales qvidem fuerunt in utroq; DEI populo Sacerdotum inermium & pacificorum erga seculi dominos fideles & infideles, mites & barbaros victoriæ non minus gloriosæ qvàm incruentæ: qvibus non contenta posteritas veteris gentilismi ritu, togas in saga mutavit. Postqvam enim exlex semel necessitas clero ad prælia non tantùm animum, sed manum etiam exeruit, factum est, ut cum tempore omnia deterente eundem ludum exercerent, simulatq; receptum est, ut profanas cum sacris ministeriis ditiones & tenerent & gererent. Nec tantùm contra barbaros & incredulos, sed ejusdem qvoqve nunc sangvinis, nunc patriæ, aut certæ fidei, Principes, Domini nostri Dei pacis qvidam minùs pacifici vicarii bella indicerent & gererent exemplo scandalis infinitis gravido, & nulla Scripturarum aut canonum autoritate probato &c.* Subjungit deinde historiam Pontificum Romanorum, qvi bella vel ipsi gesserunt, vel hortatu suo aliis, ut gererent, autores fuerunt.

XXXI. Nolo hic disputare, qvousq; & qvibus conditionibus Clerico armis uti permissum sit. Id enim jam olim præstitit JCtus famigeratissimus Dn. Tabor *de exarmat. c.4. §.12.seq.* Id ta-

tamen notatu dignum est; qvod sæpiùs decisum & practicatum scribit Joh. Aloysius Riccius *decis. Neapolitan. 48. num. 7.* tùm demum ob corporis sui tutelam insultatum Clericum armis uti posse, qvando in actu defensionis aliunde arripit arma; secùs verò si ipse portavit arma, eisqve posteà usus fuit in actu defensionis, nam tunc videri cogitasse de bello & rixâ. Sed enim etiam hîc fortè plùs tributum fuit Clericis, qvàm licuit olim per jus Canonicum. Qvæsitus enim Nicolaus Papa de his clericis, qui se defendendo paganum occiderunt, si posteà per pœnitentiam emendati possint ad gradum pristinum redire, aut ad altiorem conscendere, respondit: *Scito, nos nullam occasionem dare, nec ullam tribuere eis licentiam qvemlibet hominum QVOLIBET MODO occidendi:* Et svadet deinceps, ut Clericus, qvi paganum se defendendo occidit, ab officio sacerdotali recedat. *c. 7. dist. 50.* In canone antecedente 6. disertè dixerat idem Nicolaus Papa, discretos esse milites seculi à militibus Ecclesiæ, nec convenire militibus Ecclesiæ militare seculo, per qvod ad effusionem sangvinis necesse sit pervenire.

XXXII. De Clericis in genere cùm ita constitutum sit jure Canonico, Sacerdotem summum, qvàlem se jactat Pontifex Romanus, cur exemptum dicamus, causæ nihil subest. Ut maximè igitur Majestatem tribuamus Papæ, propter provincias qvas summo & absoluto imperio gubernat, non videtur tamen exercere posse jus belli, qvippe qvod ex principiis juris Canonici incompatibile videtur cum Sacerdotio & Clericatu. Agnoscit istud discrimen potestatis civilis & Ecclesiasticæ ipse Papa Nicolaus *c. cum ad verum 6. dist. 96.* ubi utramqve potestatem suis propriis actibus, dignitatibus & officiis ita sejungit & separat, ut neqve potestas temporalis jura spiritualis potestatis, neqve hæc illius usurpare sine injuria possit. De qvâ re videri possunt uberius Renatus Choppinus *lib. 3. de sacr. polit. tit. 3. num. 12.* Dorscheus *dissert. de jur. Canon. sub Valent. Petr. Sacci nomine vulgat. p. 46. seq.*

XXXIII. Nec qvicqvam facit commentum Pontificiorum de duplici Papæ potestate, temporali & spirituali, qvam per duos istos gladios, ab Apostolis ostentatos *Luc. XXII, 38.* innui, falso jactitat Bonifacius IIX. Papa *extravag. unam sanctam de major. & obed.* Fatetur enim Franciscus à Victoria *relect. 1. sect. 6. num. 19.* de duo-

duobus gladiis in ſenſu literali nihil ibi haberi, ſed Chriſtum oſtendiſſe, Apoſtolos habituros contradictionem, & neceſſe eſſe, habere defenſionem, ipſos verò errantes dixiſſe: Ecce duo gladii hîc &c: Conf. qvæ ex ſententiâ Vice Cancellarii Imperii Georg. Sigiſm. Seldii notat Ludovicus de MonteSperato *in vindic. pacif. Oſnabrug. num. 31.* Eleganter autem totum hoc de armaturâ Papæ & Clericorum ex Lucæ verbis extructũ κρηνσφύγετον convellit Eraſmi Moria, cujus verba hîc adſcribere non erit alienum: *Magnus*, inqvit, *Theologus*, (intelligit autem Nicolaum de Lyra) *ex Lucæ verbis ſententiam expreſſit, tàm conſentaneam animo Chriſti, qvam igni cum aqvæ convenit. Etenim cùm immineret extremum periculum, qvo tempore ſolent clientes maxime ſuis adeſſe patronis, & qvantâ valent ope* συμμαχεῖν, *Chriſtus hoc agens ut omnem hujusmodi præſidiorum fiduciam eximeret ex animis ſuorum, percontatus eſt eos, numqvid rei defuiſſet usqvam, cum illos emiſiſſet, adeò non inſtructos viatico, ut nec calceis muniret adverſus ſpinarum & ſaxorum injuriam, nec peram adderet adverſus famem. Ubi negaſſent, defuiſſe qvicqvam, adjecit: Sed nunc, inqvit, qvi habet ſacculum, tollat, ſimiliter & peram: & qvi non habet, vendat tunicam ſuam, & emat gladium. Cum tota Chriſti doctrina nihil aliud inculcet, qvàm manſvetudinem, tolerantiam, vitæ contemptum, cui non perſpicuum, qvid hoc loco ſentiat? nempe ut magis etiam exarmet ſuos legatos, ut non tantum calceos negligant & peram, verum & tunicam inſuper abjiciant, nudiqve & prorſus & expediti munus Evangelicum aggrediantur, nihil ſibi parent, niſi gladium, non iſtum, qvo graſſantur latrones, & parricidæ, ſed gladium ſpiritûs, in intimos qvoq; pectoris ſinûs penetrantem, qvi ſemel affectûs omnes ſic amputat, ut nihil jam illis cordi ſit, præter pietatem. At videte, qvæſo, qvorſum hæc torqveat celebris ille Theologus. Gladium interpretatur defenſionem adverſus perſecutionem; ſacculum, ſufficientem commeatûs proviſionem: perinde qvaſi Chriſtus commutatâ in diverſum ſententiâ, qvod oratores ſuos parum* βασιλικῶς *inſtructos emiſiſſe videretur, ſuperioris inſtitutionis palinodiã canat, aut velut oblitus, qvod dixerat (beatos fore, cum probris, contumeliis & ſuppliciis afficerentur, prohibens ne qvando reſiſterent malo; mites enim beatos eſſe, non feroces) oblitus, qvod illos ad paſſerum & liliorum exemplum vocarit, nunc adeò noluerit eos absqve gladio*

profi-

proficiſci, ut eum vel tunicâ divenditâ jubeat emi, malitq́ nudos ire, qvàm non accinctos ferro. Ad hæc, qvemadmodum gladii nomine contineri putat, qvicqvid ad depellendam vim pertinet, ita marſupii titulo complectitur, qvicqvid ad vitæ pertinet neceſſitatem. Atq́ ita divinæ mentis Interpres apoſtolos lanceis, baliſtis, fundis & bombardis inſtructos educit ad prædicationem crucifixi. Loculis item vidulis & ſarcinis onerat, ne fortè non liceat illis è diverſorio diſcedere, niſi impranſis. Nec vel illud commovit hominem, qvod enſem, qvem tantoperè juſſerat emi, mox idem objurgans jubeat recondi, qvodqve nunqvam fando ſit auditum, apoſtolos enſibus aut clypeis uſos adverſus vim Ethnicorum, utiq́ uſuros, ſi Chriſtus hoc ſenſiſſet, qvod hic interpretatur.

XXXIV. Cæterùm omnis controverſia in his duobus maximè conſiſtit, utrum perſonæ Eccleſiaſticæ ſacro officio deſtinatæ rectè tribuatur majeſtas civilis & imperium politicum: & poſito, tribui eidem, utrum ſalvo ſtatu ſuo jus belli exercere qveat? De priori non multum laborabimus, cùm ea ſit ſeculi inſolentia, ut ſe non patiatur ad priſtinam & candidam ſimplicitatem reduci. Si tamen dicendum qvod res eſt, arbitror ego divinis & apoſtolicis inſtitutis Clericorum imperia politica minus convenire. Qvod ne fruſtrà dixiſſe videar, videri velim ea, qvæ congeſſit Hugo Grotius *de jur. bell. & pac. lib. 2. c. 22. num. 14.* Celebris eſt in hanc rem canon 83. inter vetuſtos illos, qvi dicuntur Apoſtolòrum, celebris etiam canon 185. Synodi Chalcedonenſis, qvo utroqve ϛρατεία interdicitur illis, qvi ſemel in clero cooptati ſunt. Vocant autem ϛρατείαν non militiam qvidem armatam, aut præfecturam militarem, qvanqvam etiam hæc Clericis ut incònveniens prohibita ſit, ſed civilem militiam h. e. magiſtratum vel dignitatem, ἀρχὴν, ἀξίαν. uti benè notat Chriſtophorus Juſtellus *in Obſervat. ad Cod. canon Eccleſ. African. p. 125.* Atqve iſta cùm probè ſecum ventilaſſet Georgius Wicelius, Vir Sixti Senenſis judicio *l. 4. biblioth.* variæ eruditionis, Hebraicæ, Græcæ ac Latinæ lingvæ peritiſſimus ingenio excellens & ſermone diſertus, cùm multa alia tùm hoc imprimis reprehendit in Epiſcopis ſuæ ætatis, qvod propemodum pudeat eos Epiſcopos dici, & audire tantùm principes gaudeant, imò qvod illorum aula non ſuſtineat patienter audire, ſi qvis roget, ubi Rev. Epiſcopus

pus sit; præcisè dicendum esse: ubi reperiam meum gloriosum Dominum & principem. Dicit autem, rectè notari illorum opinionem, aut potiùs assentationem, qvi commiscuêrunt in Pontificibus ac Episcopis Ecclesiasticam pariter ac politicam potestatem. *Qvid enim*, inqvit, *choro cum foro? qvid gladio spiritûs cum gladio carnis? Profectò Apostolus de Apostolis & horum successoribus apertè negat, arma illorum esse carnalia. Qvæ est societas Christo cum Herode, aut Paulo cum Agrippa? Itaq; magnoperè probamus istud discrimen, sicut discrimen ponimus inter cœlum & terram. -- Verùm disputetur ad vivum investigandæ veritatis ergò: utrum idem existere possit Pastor spiritualis & miles plus qvàm carnalis? Ac jurene gestet altera manu pedum pontificale seu Episcopale & simul altera ensem cruentum, galeam thoracemq; martialem? Verum hæc sacra non aliter constant: tanto difficilius est, contra tractum fluminis niti, & cum suo depugnare seculo &c:* Videantur plura in libro, qvem inscripsit Viam regiam *sub tit. ad artic. de potestat. Eccles.* Tam parùm convenit institutis Ecclesiæ primitivæ & ipsi verbo divino potestas Papæ & Episcoporum temporalis sive civilis.

XXXV. Sed fruantur tamen illi imperio aliqvo politico, & summo etiam, quantumcunq; in Rep. fingi potest; certum nihilominùs hoc est, propriis suis principiis juri Canonico insertis eos convinci, jus belli, se exercere non posse. Et hinc monstruosum videtur Cardinali Baronio *ann. 888. n. 2.* qvod tàm Episcopi qvàm Abbates armati ad bella procederent, in hostes irruerent, cæderent ipsos & cæderentur ab ipsis, tanqvam sacrorum Canonum violatores & muneris pastoralis & nominis desertores detestandi. Eodem modo Cardinalem Gvisium notat Gabr. Bart. Gramondus *histôr. Gall. lib. 8.* qvod ex purpurâ Romanâ & sacro charactere rara in eum laus, eò qvod militiam affectaverit, impatiens sui. *Non miles,* inqvit, *qvia Cardinalis, non item Cardinalis, qvia miles erat. -- Indebitum certè charactéri, qvod in Engeriaca obsidione sæpè ferrum in hostem strinxit, immemor Ecclesiam nescire sangvinem.* Nec aliud de Romano Pontifice, sicubi is bella gerere velit, aut potest aut debet ferri judicium. Et certè Leonis IX. proterviam atqve bellicosum animum gravi censurâ notavit Hermannus Contractus *in Chronico*, & post eum Petrus Damiani *in Epist. ad Firmum*, Vir

Bellarmini *lib. de Scriptor. Eccles.* judicio valdè sanctus & devotus, sed qvi propterea à Baronio *ad ann. 1053. num. 14.* hæreseos notâ inuritur. Qvàm promptos se & alacres bello præstiterint Pontifices alii, res notior est, qvàm ut hic prolixiùs exponere oporteat, & vel ipsum hodierni Papæ Alexandri VII. exemplum abundè ostendit; sed cui profectò impune non fuit, lilia lacessere, & magni Galliarum Monarchæ iram in se concitare. Taceo jam Pontificum per sicarios procurata homicidia, de qvibus videri poterit Marcus Anton. de Dominis *de Rep. Eccles. lib. 5. cap. 9. n. 21.* Talis ergò cùm sit Sacerdos summus, non alii erunt inferiores, ne minùs sibi correspondere & consentire videantur caput & membra. Scilicet *Præsul ut amptruat, inde & volgu redemptruat olli.* Sed desinamus tandem camarinam istam ulterius movere. Sufficit enim id observasse, statum Pontificis Romani majestaticum minus convenire cum ejus officio sacerdotali, & adhuc minus potestatem belli gerendi. Cæteris omnibus, qvibus majestatem tribuimus, etiam jus belli, qvod non minimam majestatis partem constituit, tribuamus necesse est.

XXXVI. Proximum nunc est, ut qvibus casibus id exercere liceat, qvasi per summa capita dispiciamus, cùm in hoc articulo non unis vicibus erretur à principibus, qvibus, cùm potentiam suam & robur intuentur, facilè persuadetur, ut hostem sibi qværant, & bellum incipiant planè extra necessitatem, ex solâ animi libidine. Qvandoqvidem autem nihil tàm naturæ adversum est, qvàm vis externa, & in hâc tamen belli illati moles qvàm maximè consistit, ipsa ratio svadet, non eligendam esse aut inferendam ejusmodi vim, nisi causa vehementissimè urgeat, & aliud non suppetat remedium, qvo declinari bellum possit. Hinc igitur bella, qvæ absqve causâ suscipiuntur, pro ferinis habentur, & mera dicitur insania, si qvis in bella fertur, periculorum propter ipsa avidus. Hug. Grot. *de jur. bell. & pac. l. 2. cap. 22. n. 2.* qvin nec justis qvidem ex causis bellum semper gerendum esse, ostendit idem *cap. 24.* ubi *num. 7.* optimè cum Theologis concludit, Regem qvi ob causas leves & non necessarias bellum suscipit, teneri subditis ad reparationem damnorum, qvæ inde oriuntur. Romani eqvidem famam justitiæ in bellorum causis obtinuerunt, certè affectarunt. *Certè qvidem*

dem inqviunt Rhodii apud Livium *lib.45. Vos estis Romani, qvi ideò felicia esse bella vestra, qvia justa sint, præ vobis fertis, nec tàm exitu eorum, qvod vincatis, qvam principiis, qvod non sine causa suscipiatis, gloriamini.* Et tamen iidem illi bella sæpè manifestè injusta susceperunt, uti de bello in Sardiniam & Cyprum dissimulare ipsimet haud possunt. Vid. Flor. *l.3. c.9.* Polyb. *histor.lib.3.* Add. Christoph. Forstner. *ad l.3. annal. Tacit. p.256. seqq.*

XXXVII. Nec verò dubitari debet, aliam nonnunqvam palàm proferri & prætendi causam, aliam reverà subesse. Illam justificam vocat Grotius *de jur. b. & p. l.2. c.22.* & cum Polybio *πρόφασιν*; hanc svasoriam & *αἰτίαν*. Causa prima & præcipua plerorumqve bellorum est cupiditas & habendi aut fines dilatandi libido. Nec tamen ea unqvam publicè profertur, sed prætextus aliunde sumitur, isqve tantô cum elogiô, ut justitiam strenuè mentiatur. Qvod si nulla alia sese offerat causa, ad religionem confugiunt militantes, & omnium suarum actionum autorem DEUM faciunt, religionis & justitiæ titulo ambitionem suam velantes. Suum qvisqve bellum sacrum prædicat, hostes qvisqve suos impios dictitat, suam qvisqve causam sanctam nominat. In ore omnium sanctum piumqve versatur: consilio, conatu, animo secus agitur. *Liceat*, inqvit Dn. Hülsemannus p.m. *in præfat. dialys. p.54. hoc liberè mihi profiteri, me, si Davidem, si Salomonem hodiè in terris viventes affirmare audiam, se solo puroq; ac nudo amore religionis movere hoc an illud bellum, & sumere arma in Naassum, Hanonem & vicinos Reges: submissè rogaturum deliberandi spacium, ad indagandum: prophetico an politico spiritu id affirmassent? &c:* Tàm fallax scilicet hodiè est nomen religionis, ut DEUS, pietas, cultus divinus in speciem prætexantur. His enim sanctissimis nominibus multi non alio fine utuntur, qvàm ut unius populi animos dividant, inimicos debilitent, in sociis Regnis sibi factiones parent, & animum atq; amorem alii debitum sibi furentur.

XXXIIX. Qvandoqvidem autem multæ & variæ occurrunt belli causæ, universas illas & singulas exactè considerare nostrum non fert institutum. Nonnullas tamen earum, qvantâ fieri poterit, brevitate recensebimus. Et qvidem cum bellum vel offensivum sit vel defensivum, fieri potest & plerumqve solet, ut

causa bellum defensivum justum faciat, qvæ bellum offensivum plane injustum reddit. Qvod enim qvisqve ob tutelam corporis sui fecerit, jure fecisse existimatur. Et cùm inter nos cognationem qvandam natura constituit, consеqvens est, hominem homini insidiari nefas esse *l.3.ff.de just.& jur.* Nefas est alterum alteri insidiari, non autem nefas est, contra insidiantem se defendere. Itaq; si servum tuum latronem insidiantem mihi occidero, securus ero: nam adversus periculum naturalis ratio permittit se defendere. *l.4. ff.ad L. Aqvil.* Ita ergò religionis, extensionis imperii, opum cumulandarum causa non licet bello alterum infestare, infestanti tamen & invadenti ex eâ causâ, licet bello resistere, suamqve religionem, fines imperii, bona & fortunas defendere. Et qvod probè notetur, multo latiorem habet ambitum defensio, qvæ fit bello publico, qvàm qvæ privatis permittitur in aggressione privatâ. In privatâ enim insultatione jus qvasi momentaneum est, & cessat, simulatqve judicem adiri res patitur. At publicum bellum tractum habet. Publica enim offensio semper in hoste præsumitur, & metuitur, etsi adhuc non sit in actu, imò ne qvidem in potentiâ nocendi proximâ. Justa ergò erit adversus hostes defensio, non ea tantùm, qvæ adhibetur nondum expectatâ offensione speciali, sed etiam ea, qvæ hostem fugientem persеqvitur propter violentiam scilicet successivam, qvæ etiam in hoste fugiente justè metuitur. Qvibus accedit porrò, qvod in insultatione privatâ mera consideretur defensio; at publicæ potestates cum defensione simul ulciscendi jus habent, propter qvod prævenire illis vim non præsentem licet. Hug. Grot. *de jur.bell.& pac.lib.2.c.1.num. 16.* Sed hoc tamen casu necesse est, ut constet non tantùm de armaturâ & potentiâ hostis, qvam metuimus, sed etiam de animo, & qvidem ita constet, ut certum id sit eâ certitudine, qvæ in morali materiâ locum habet. Hug.Grot. *l.2.c.22.n.5.* Aliàs enim ad anticipationem, & præventionem non sufficit metus, qvanqvam sufficiat ad apparatum defensionis & conscribendum militem. Dn. Strauch *exerc. exoter.9.n.15.*

XXXIX. De causis belli offensivi justificis multum disputatum fuit superiori seculo propter Hispanorum in Indias expeditionem, qvô jure scilicet Hispani Americam subjugaverint, aut

subju-

ſubjugare potuerint. Et qvia tùm temporis conqviſita fuerunt omnia, qvæ qvoqvo modo cauſam Hiſpanorum adjuvare poſſe credebantur, iſta hîc veluti in Tabellâ proponemus, & qvidem verbis Franciſci à Victoriâ Viri, Bellarmini judicio, egregiè docti, qvi *Relect.5.* tribus integris ſectionibus argumenta iſta admodùm eruditè examinat. Omnia autem ad verbum exſcribere cum prolixum ſit, & præter inſtitutum noſtrum, ſumma inde excerpemus capita, adjunctâ qvandoqve, ubi opus fuerit, per intercalarem commentarium noſtrâ Epicriſi.

XL. Primâ ſectione iſtas defendit propoſitiones: Indis non debere auferri dominium, ideò qvòd ſint peccatores *n.5.& 6.* nec ideò qvòd ſint infideles *n.7.* nec ideò qvòd ſint amentes aut inſenſati *n. 22. ſeq.* Sectione ſecundâ contendit, primò, Imperatorem non eſſe totius orbis dominum *n.1.* (Vid. qvæ dixi *exercitat.2. th.14. 15.16.*) & qvamvis dominus eſſet, non tamen poſſe occupare provincias barbarorum & conſtituere novos dominos *n.2.* (acqvirendæ enim & amittendæ poſſesſionis jura etiam in provinciis & integris imperiis locum habent, qvâ ratione alienari poſſunt integræ regiones & populi, poſſunt pro derelictis haberi, poſſunt uſucapi, poſſunt alteri auferri &c. Vid. Cl. Conring. *de finib. imperii lib.2. p.343. ſeq.*) ſecundò *papam non eſſe dominum civilem aut temporalem totius Orbis, loqvendo de dominio & poteſtate civili, & oppoſitam ſententiam eſſe contra præceptum Domini Luc. XXII, v. 25.* (non convenit ergò Victoriæ cum Angelo Carerio, Thoma Bozio, Abrahamo Bzovio & aliis, qvi Papam Romanum in temporalibus & ſpiritualibus directam in univerſi Orbis terrarum dominia habere poteſtatem fruſtrà renitente Bellarmino contendunt) *nec Papam habere jurisdictionem ſpiritualem ſuper infideles*, (dicit tamen Henricus Seguſianus Cardinalis Oſtienſis, referente Bellarmino *l.5. de Rom. Pont. c.1.* per Chriſti adventum omne dominium Principum infidelium translatum eſſe ad Eccleſiam, & reſidere in ſummo Pontifice, & ideò poſſe Pontificem regna infidelium jure ſuo donare, qvibus voluerit fidelium) *nec valere argumentum à poteſtate Chriſti ad poteſtatem Papæ n.3.* (Sed in Concilio Tridentino placuit, pro determinato eſſe habendum, ſicuti Chriſto data eſt omnis poteſtas in cœlo & in terrâ, ita pari poteſtate munitum

Pontificem Romanum ejus vicarium, referente Petro Svav. *hist. Concil. Trid. lib. 8.)* *Qvin etiamsi Papa haberet potestatem secularem in toto orbe, non posse tamen illum dare eam Principibus secularibus, esset enim annexa papatui n. 4.* (posito, Papam esse vicarium Christi, nihil poterit esse papatui annexum, nisi qvod Christus disertè ita voluit. At regnum suum non esse de hoc mundo, simplici ore professus est Christus, qvomodo ergò papatui id posset esse annexum) *Papam tamen habere potestatem temporalem in ordine ad spiritualia, i. e. qvantum necesse est ad administrationem rerum spiritualium* (nullam esse talem potestatem, ostendit Joh. Davenantius *qvæst. 4. pag. 21.* & generaliter dominatum universalem nullo neq; humano neq; divino, neq; Ecclesiastico jure Papæ competere, gravissimè evictum est à Gvil. Barclajo *de potest. Pap.* & ejus Hyperaspiste, Johanne Roffensi Episcop. *in tr. de potest. Pap. temp.* itemq; à Chamiero *in Panstrat. Cath. tom. 2. l. 15. c. 14. 15. 16.*) *posse eum hâc ratione leges civiles infringere, posse Reges deponere & novos constituere* (impudentissima hæc est doctrina ex Hildebrandi sive Gregorii VII. dictatibus primùm nata, qvæ tanta deinceps incrementa cepit, ut non propter impietatem modò, sed propter imperitiam qvoq; vel ignaviam regnandi à Pontificibus Reges, ut à dominis prædiorum villicos, deponi posse doceretur; hinc enim scribit Becanus *in controvers. Anglican. p. 146.* idem juris Pontifici in Reges esse, qvod opilioni sit in canes. Sed qvàm infirmi huic assertioni substituantur tibicines, alibi ostenditur) *& licet hoc vel non faciat Papa vel non sæpè faciat, fieri tamen id, non qvia non potest* (potestas illa est affectata, tyrannica & præsumta) *sed qvia timet scandalum, ne Principes putent, hoc facere per ambitionem* (uti reverà est, & cordati omnes hactenus crediderunt) *vel veritus rebellionem Principum à sede Apostolicâ* (hactenus ergò ratio status ejusmodi fulmina impedit) *Episcopos etiam habere hoc modo autoritatem temporalem in suo Episcopatu eâdem ratione, qvâ Papa in orbe. num. 5.* (at cautum hoc in Concilio Tridentino, ne Episcopi in suâ diœcesi Papæ sibi partes sumerent, qvod passim docet Petrus Svavis) *Etiamsi barbari nolint recognoscere dominium aliqvod Papæ, non ideò tamen posse eis bellum inferri & bona illorum occupari. Hispanos ergò, cùm primùm navigarunt*

garunt ad Terras barbarorum, nullum jus secum attulisse occupandi provincias illorum n. 7.

XLI. Tertiò, concludit, *Indiam non factam fuisse Hispanorum jure inventionis, habuisse enim suos dominos n.7.* Qvartò, *Indos malè propterea bello peti, qvia nolint recipere fidem Christi, postqvam illis proponeretur n.6.7.8. imò post sufficientem informationem in fide Christianâ non licere eos bello perseqvi & spoliare bonis suis. Bellum enim nullum argumentum esse pro veritate fidei Christianæ, ergò per bellum barbaros non posse moveri ad credendum, sed ad fingendum se credere & recipere fidem Christianam, id verò immane & sacrilegum esse, n.14.15.* (ad qvid ergò sæviunt Pontificii inqvisitionibus suis, & bella movent in reformatos?) Qvintò: *Principes Christianos etiam autoritate Papæ non posse coërcere barbaros à peccatis contra legem naturæ, nec ratione illorum eos punire n.16.* (Vid. Joseph. à Costa *de procurand. Indor. salut. lib.2. c.3.4 5.*) Sextò: *Falsum esse, Indos Regem Hispaniæ pro domino ac Rege suo recepisse, aut si factum, factum id non sine vi & metu.* Septimò: *malè argui, justo DEI judicio omnes istos barbaros condemnatos ad perditionem. Etsi enim hoc ita sit, non tamen illum qvi perdit, propterea esse extra culpam.*

XLII. Sectione tertiâ præmittit, se de falsis & non idoneis titulis hactenus egisse, velle se nunc agere de legitimis & idoneis. Inter hos recenset primò *naturalem societatem & communicationem*, & facit seqventes propositiones (1) *Hispani habent jus peregrinandi in illas provincias & illic degendi, sine tamen aliqvo nocumento barbarorum, nec possunt ab illis prohiberi* (qvidni? cùm & privatus possit prohibere, ne Titius fundum suum ingrediatur, *l.13.§.f.ff. de injur.* Et fortasse justæ possunt esse prohibitionis causæ, inter qvas haud postrema est metus periculi ab extraneo adveniente, præsertim si catervatim integras secum naves advexerit. Sufficit iste metus ad denegandam receptionem, cùm libero homine indignum sit, ab altero periculum expectare & ad injurias nudari. Vid. Dn. D. Strauch. *disp. de imper. mar. cap.8. num.2.*) Idcircò rectè Albericus Gentilis *l.1. de jur. bell. cap.19.* ad illud de Amorrhæis: Teneo, inqvit, cum Augustino, si nec timendum sit, ne noceatur, & certum sit, noceri non posse.) (2) *licet Hispanis negociari apud illos, nec vel*

bi

bi vel illi à Principibus suis possunt probiberi. (At è contrario Ludovicus Molina *de just. & jur. tract. 2. disp. 145.* nullam gentem seu Rempubl. teneri vult, sive cum periculo sui, sive sine periculo, commercia aut hospites exteros admittere, nisi gravi imminente necessitate aut fœdere, aliovè jure singulari interveniente. Et qvanqvam commercia eum inprimis finem habeant, ut alterius indigentiæ succurratur, nemo tamen, qvi indiget, jus exigendi inde accipit, & possunt utiq; prohibere Principes aut limitare commercia pro ratione copiæ aut inopiæ, damni aut incommodi in Remp. redundantis, atq; aliarum circumstantiarum, qvemadmodum ipsi etiam Hispani commercia se in utrisq; Indiis cum aliis nationibus prohibere posse apertè profitentur.) (3) *si qvæ sunt apud barbaros communia tàm civibus, qvàm hospitibus, non licet barbaris prohibere Hispanos à communicatione & participatione illorum, e.g. si licet aliis peregrinis effodere aurum, etiam Hispanis licebit. n. 4.* (Sed multæ possunt incidere causæ, propter qvas ista talia Hispanis negari, aliis verò nationibus permitti possint, ut si Hispani aurifodinas nimiùm exhauriant & attenuent &c.) (4) *Si ex aliqvo Hispano nascantur ibi liberi & velint esse cives, non videtur, qvod possint prohiberi, vel à civitate vel à commodis aliorum civium. num. 5.* (at jus civitatis apud plerasq; gentes ita limitatum fuit, ut non promiscuè unicuiq; conferretur. neq; vel ipsi qvidem Hispani tàm liberales erunt in conferendo suæ civitatis jure. Et si hoc Hispanis concedendum esset in Indiis, cur Hispani Judæorum octingenta millia, & alio tempore Maurorum nongenta millia imperio suo ejecerunt, notante Marianâ *lib. 36. c. 1.* & Johanne de Laet *Hispan. c. 4. n. 5.*) (5) *Si barbari velint prohibere Hispanos in suprà dictis, Hispani primò debent ostendere, se non venire ad nocendum illis, sed pacificè velle hospitari, qvi si acqviescere nolint, & vi agere velint, tùm possunt se Hispani defendere, arces & munitiones ædificare & alia belli jura agere. Sed si victoriam Hispani obtinuerint, non debent occidere illos, vel spoliare vel occupare civitates eorum, qvia barbari natura sunt meticulosi & stolidi, & igitur hoc casu innocentes. Et ideò debent Hispani se tueri, sed qvantum fieri poterit cum minimo detrimento illorum, qvia est bellum duntaxat defensivum n. 6.* (methodus ista belli defensivi vix unqvam observata est aut observari potest. Non enim

satis

ſatis congruunt ea: hoſtem habere, eumq; vincere, nec tamen vincendo occidere aut ſpoliare poſſe, non occupare poſſe civitates ejus. Imò verò dum Hiſpani invitis Indis caſtra & munimenta ædificant, hoſtes ſe conſtituunt & offenſivis belli actibus eos laceſſunt, adeoq; non erit vitio vertendum Indis, ſicubi caſtra ea & munimenta oppugnent, & qvantum in ipſis eſt, deſtruere conentur.) *(6) Si omnibus tentatis Hiſpani non poſſunt conſeqvi ſecuritatem cum barbaris, niſi occupando civitates & ſubjiciendo illas, licitè poſſunt hoc etiam facere* (at verò bellum ob commercia negata, niſi contra fœdus priſtinum negentur, aut ex præeunte aliqvo titulo commercandi ſingulari poteſtas ea pendeat, juſtè ſuſcipi ſimpliciter nego.) (7) *Si barbari perſeverent in malitiâ, poſſunt Hiſpani non tanqvam cum innocentibus, ſed tanqvam cum perfidis hoſtibus agere, & omnia belli jura in illos proſeqvi.* (euge, qvàm bellè nunc cohærent omnia. His enim argumentis blanditur Monarchia Hiſpanica, ut totum ſibi, qvem toties in conceptibus habuit, ſubjiciat Orbem Terrarum. Sed profectò, tanti ea non ſunt, ut cum iis velis in tenebris micare.)

XLIII. Secundum titulum idoneum occupandi Indias facit *propagationem religionis*, circa qvem iſtas conſtituit propoſitiones 1. *Chriſtiani habent jus prædicandi & annunciandi Evangelium apud Barbaros* (jus tale, ſi qvod eſſet, non poſſet exerceri invitis & reluctantibus Indis, niſi fieret legitimâ autoritate ſuperiore. Sed & nullum divinum mandatum urget iterandi doctrinam publicam apud ullam gentem, poſtqvam ſingulis jam olim verbum divinum annunciatum fuit. Dn. Hülſemann. *in breviar. c. 19. num. 6.* Sed hæc magis ad Theologos ſpectant.) 2. *Et qvàmvis liceat hoc omnibus, poteſt tamen Papa negocium hoc committere ſolis Hiſpanis, & interdicere omnibus aliis.* (Præſupponit hæc propoſitio Epiſcopatum Papæ Oecumenicum, qvem commentitium eſſe & magno Eccleſiæ malo introductum Orthodoxi omnes perpetuo agnoverunt. Diximus eâ de re aliqva *exerc. 7.*) 3. *Si barbari permittant Hiſpanos liberè & ſine impedimento prædicare Evangelium, ſive illi recipiant fidem, ſive non, non licet hâc ratione intentare illis bellum, nec aliàs occupare terras illorum n. 11.* (Qvis verò ſive barbarus ſive moratiorum aliqvis admiſſurus facilè erit Evangelium Hiſpano-

rum, qvo ab initio compellatos fuiſſe Indos memorat Antonius de Herrera, & ex eo Johannes de Laet *præfat. in Americam.* Audiamus ex eo aliqva: *Ego NN. miniſter ſummorum & potentisſimorum Regum Caſtellæ & Legionis, notum vobis facio, qvibus poſſum modis, unum & æternum DEUM Dominum noſtrum creaviſſe Cœlum & Terram. - Omnium nationum & populorum curam DEUS habere voluit unum virum, qvi dicitur Petrus, ita ut dominus & ſupremus arbiter eſſet omnium & ſingulorum hominum hujus univerſi, ut ipſis imperaret, & veluti caput eſſet univerſi generis humani, ubicunq; tandem degerent & qvamcunqve legem, fidem aut ſectam ſeqverentur, mancipavitq; illi univerſum Orbem, & licet ipſi mandaret thronum ſuum figere Romæ, loco opportunisſimo ad gubernandum, tamen liberum ipſi reliqvit in aliâ qvâvis orbis parte illum ſtabilire ad judicandum & regendum populos, Chriſtianos, Mahumetanos, Judæos, gentiles, & cujuscunqve tandem fidei & ſuperſtitionis. Hic dicebatur Papa. - Unus horum ſupremorum Sacerdotum, ut Dominus Orbis donavit has inſulas & continentem in & ad Oceanum ſitas, Catholicis Regibus Caſtellæ & Legionis. - - Obſecro itaqve & qvibus poſſum modis contendo, ut ſanctam Eccleſiam agnoſcatis Heram & dominam univerſi Orbis, & ſummum ſacerdotem, qvi dicitur Papa, ipſius nomine, atqve M.S. illius loco ſupremum dominum & Regem Inſularum & continentis ex virtute dictæ donationis. - Sin contra feceritis, aut malâ fide moras nectatis, denuncio vobis, me - Uxores veſtras & liberos abducturum & mancipaturum. - Eripiam vobis bona veſtra, & multabo, qvantiscunqve potero calamitatibus, uti vaſallos, qvi detrectant dominum ſuum agnoſcere.* Bellum ſanè hoc eſt Evangelium, qvod regnum prædicantis de hoc mundo eſſe contendit, qvodq; ferrum & flammam minatur, niſi actutum ei paruerint homines. Qvis autem inter Principes planè ignotos, & abſolutos terrarum ſuarum dominos feret aut tolerabit tale Evangelium? qvis præconem admittet talia intentantem & ſibi inſidiantem?) 4. *Si barbari impediant Hiſpanos, qvo minus liberè annuncient Evangelium, Hiſpani reddita prius ratione ad tollendum ſcandalum poſſunt illis invitis prædicare, & ſi ſit opus propter hoc bellum ſuſcipere vel inferre. Idem eſto judicium, ſi etiam permittentes prædicationem impediant converſionem occidentes vel aliter punien-*

nientes conversos ad Christum, vel minis aut terroribus alios deterrentes. (At ſupra confeſſus eſt Victoria, bellum non eſſe argumentum pro veritate fidei Chriſtianæ. Diſertè Apoſtolus: *Servum Domini non oportet pugnare, ſed placidum eſſe erga omnes, aptum ad docendum, tolerantem malos, cum lenitate erudientem eos, qvi contrario ſunt animo affecti, ſi qvando det eis DEUS fortè reſipiſcentiam ad agnitionem veritatis.* Et certè religionis jus hominibus cum hominibus propriè non eſt, ſed inter Deum & hominem; itaq; neq; jus læditur hominum ob diverſam religionem, & proinde nec bellum inferendum eſt cauſa religionis. Alber. Gentil. *de jur. bell. lib.1. c.9.* Nec verum eſt, qvod ait Didacus Covarruvias *in c. peccatum de reg. jur. in 6. §.10. n.3.* per impeditionem gentilium injuriam fieri Chriſtianis habentibus jus prædicandi per univerſum orbem, & ratione propulſandæ hujus injuriæ bellum juſtisſimum eſſe. Dixi enim jam, jus iſtud non eſſe inter hominem & hominem, ut aliqva homini posſit inde inferri injuria, ſed inter Deum magis & hominem; & proinde valdè iniqvum eſt, conſcientiis imperare velle. Add. Joſeph. à Coſta *de procurand. Indor. ſalut. lib.2. c.2.)*

XLIV. Tertium titulum dicit eſſe non ſolùm religionis, ſed etiam *amicitiæ & ſocietatis humanæ*; ſcilicet *ſi qvi ex barbaris converſi ſint ad Chriſtum, & principes eorum vi aut metu velint eos revocare ad idololatriam, Hiſpanos etiam hâc ratione poſſe movere bellum pro novis ſuis amicis.* (Hanc ſententiam prolixè defendit Stephanus Junius Brutus *in vindic. contr. Tyrann. qv. 4.* ſive Philippus Mornæus is fuerit, uti putat Hugo Grotius *in apolog. contr. Rivet.* ſive Hubertus Langvetus, uti ex indicio Simonis Goulartii credit Gisbert. Voëtius *diſp. part.2. f.851.* Eandem ſententiam tuentur Albericus Gentilis *de jur. bell. l.1. c.16.* Hugo Grot. *de jur. bell. & pac. l.2. c.25. n.8.* Sed enim ut bello asſiſtere alterius Principis ſubditis in cauſâ religionis liceat, non ſufficit qvaliscunq; injuria aut vis propter religionem illata, ſed imò tanta reqviritur, ut ſuperet injuriam, propter qvam aliàs extra religionis cauſam, ſubditos alienos adverſus Principem tueri licet, aut ſaltem cauſa illic debet eſſe evidentior. Cùm enim verus DEI cultus per divinam revelationem innoteſcat, & hinc ſtultitia videatur hominibus ſupernaturali auxilio deſtitutis, non poteſt non ille contemni ab iisdem & injuriis

affici, ut adeò genus iſtud injuriarum ferè ex ignorantiâ committatur; injuriæ autem qvibus vita & fortunæ proximi aliis ex cauſis afficiuntur, ex lumine naturæ ſatis probant ſuam ἀνομίαν; conſeqvens hinc eſt, facilius in his qvàm illis punitionem locum invenire. Hülſemann. *in breviar. c. 20. n. 13.* Qvocirca ſi vel maximè Princeps ſubditos ſuos Chriſtianâ religione imbutos honoribus arceat, templa iis neget aut interdicat, carcere puniat &c. non licet propterea vicino principi Chriſtiano bellum movere, præſertim cum non privatis ſolùm, ſed etiam principibus Chriſtianis incumbat perferre injurias religioni ſuæ illatas.)

XLV. Qvartum titulum idoneum ita explicat Victoria: *Si bona pars barbarorum converſi eſſent, poſſet Papa dare illis Principem Chriſtianum, & auferre alios dominos infideles n.* 14. (Atqvi ſectione primâ n. 7. conceſſit Victoria, non auferri debere Indis dominium, ideò qvod ſint infideles. Infidelitas namq; non eſt peccatum pugnans cum ſocietate civili, ſed poteſt utiq; etiam ſub idololatrico magiſtratu conſiſtere tùm Eccleſia, tùm Reſpublica. Unde & in caſu inverſo Princeps Chriſtianus injuriam facit ſubditis ſuis, ſi infidelitatis nomine pœnâ eos afficiat. Deinde, qvod eam poteſtatem Papæ tribuit Victoria, in eo iterum Epiſcopatum ejus Oecumenicum præſupponit, qvem tamen commentitium planè eſſe & tyrannicum in ipſo Papatu multi agnoverunt, & à noſtratibus ad nauſeam usq; oſtenſum eſt. Imò verò ſolet Pontifex non expectatâ converſione barbarorum terras eorum principibus Chriſtianis donare, in qvas tn. non magis ipſi jus eſt, qvam ſubulco Wittebergenſi in urbem Romam. De Henrico ſecundo Rege Angliæ refert Matthæus Pariſius *in ann. clɔ C LV.* rogaſſe eum per nuncios ſolennes Papam Adrianum IV, ut ſibi liceret Hiberniæ inſulam hoſtiliter intrare, & terram ſubjugare, atq; homines illos beſtiales ad fidem & viam reducere veritatis, idq; Papam Regi gratanter annuiſſe. Vocatus qvippe erat Papa in partem prædæ, & promiſerat Rex beato Petro de ſingulis domibus annuam unius denarii penſionem. Nihil dixerat Henricus de Chriſtianis jam in Hiberniâ degentibus, qvorum intuitu moveri potuiſſet Papa ad bellum iſtud decernendum, ſed beſtialitatis ſolum cauſam adduxit, illamq; tam ſufficientem eſſe putavit Papa, ut petito Henrici annueret.

Cla-

Clarius id patet exemplo Gentium & regionum Americanarum, qvas itidem, cùm vix inventæ essent, ante omnem prædicationem Evangelii ab Hispanis factam, dono dedit Papa Regi Hispanorum. *Ut tantam*, inqvit in diplomate, *provinciam Apostolicæ gratiæ largitate donati liberius & audacius assumatis, motu proprio, non ad vestram vel alterius pro vobis super hoc oblatæ petitionis instantiam, sed de nostrâ merâ liberalitate, & ex certâ scientiâ ac Apostolicæ potestatis plenitudine*, si diis placet, *omnes insulas & terras firmas, inventas & inveniendas, detectas & detegendas versus occidentem & meridiē-- autoritate omnipotentis Dei nobis in B. Petro concessa, ac vicariatus Jesu Christi, qvâ fungimur in terris, cū omnibꝰ illarū dominiis, civitatibus, castris, locis & villis, juribusq; & jurisdictionibus ac pertinentiis universis, vobis hæredibusq; ac successoribus vestris Castellæ ac Legionis Regibus in perpetuū tenore præsentium donamus, concedimus & assignamus* &c: Editū est istud diploma Ann. cIↄ cccc XCIII. cùm anno præcedente primùm inventæ fuissent istæ terræ, nec ullū adhuc Christianæ fidei in istis existeret initium, certissimo argumento nimium liberalem esse Pontificem Romanum in re aliena, & meritò propterea derisum fuisse ab Indorum Regulo.

XLVI. Qvintus titulus constituitur propter *tyrannidem* vel ipsorum dominorum apud barbaros, vel etiam propter leges tyrannicas in injuriam innocentum, puta, *qvia sacrificant homines innocentes vel aliàs occidunt ad vescendum carnibus eorum, num. 15.* (Non est hic titulus legitimus belli aggresſivi, præsertim cùm ista trucidatio non fiat invitis iis, qvorum gula petitur, & moribus ita receptum sit, ut carne humanâ sibi & numini suo epulas instruant. Supra etiam *sect. 2. num. 16.* ipse docuit Victoria, nec autoritate qvidem Papæ posse Principes Christianos punire barbaros propter peccata contra legem naturæ. Infideles enim non subditi per peccatum contra legem naturæ nullam faciunt injuriam Principibus Christianis. Ergò nec bello infestari propterea ab eis possunt. Petr. Binsfeld. *in tit. de injur. & damn. dat. c. 8 conclus. 31.* Qvò faciunt verba Bellarmini *lib. 3. de Laic. c. 15. § secunda conditio: Princeps* inqvit *non est judex nisi hominum sibi subditorum; ergò non potest qvæcunq; peccata aliorum hominum punire, sed solùm ea, qvæ cedunt in detrimentum populi sibi subjecti &c:* Non igitur seqvitur:

 Deli-

Delicta infidelium & peccata contra naturam ſunt punienda: Ergò Chriſtianis licet eos bello invadere. Accedit, qvod defenſio cum minimo lædentis damno debeat exerceri. At conſtat, bello Indico plures infinitis partibus abſumi, qvàm ullâ barbarorum tyrannide, ut adeò ad avertendam hanc longè gravius damnum inferatur eorum provinciis. Joſeph. à Coſta *de procur. Indor. ſalut. l.2.c.6.*

XLVII. Sextum titulum dicit eſſe *verum & voluntariam electionem, ſcil. ſi barbari ultrò acceperint in Principem Regem Hiſpaniæ n.16.* (At ſi barbari illi ſuos adhuc habeant Principes, & ab eis deficiant, atqve Hiſpaniæ Regem ſibi dominum eligant, non magis recipiendos eos eſſe arbitror, qvam ſeruum privati fugientem, & novum ſibi dominium qværentem. Tenetur enim ille qvoqve de ſervo corrupto, qvi ſervum alienum recepit, h.e. refugium abſcondendi cauſa ſervo præſtitit vel in ſuo agro, vel in alieno loco ædificiove, *l.1.§.1.ff.de ſerv.corrupt.* Dictitat etiam hoc ratio naturalis, non faciendum eſſe alteri, qvod fieri ſibi ipſe qvis nolit. Et tamen perpetua hæc eſt magnorum principum cupiditas, ut ſubditos alienos principi ſuo rebellantes recipiant, eosq; armis defendant, & principatum ſibi delatum non recuſent, parum conſiderantes, qvo jure, qvâve injuriâ id contingat. Non ergo conſiſtet iſte titulus, niſi ſupponas vel ſubditos principe deſtitutos, vel ſubditos unà cum principe ſuo in imperium Regis Hiſpaniæ conſentientes. Sed neutro tamen hoc caſu bello opus erit.)

XLIIX. Septimum & ultimum titulum facit *cauſam ſociorum & amicorum.* Veluti, *ſi barbari inter ſe bellum gerentes accerſant in auxilium Hiſpanos n.17.* (Hâc qvidem ratione ſociis & amicis aſſiſtere licet, uti iſta etiam bella probat Hugo Grot. *de jur. bell. & pac. lib.2.c.25.n.4.5.* ſed intereſt tamen, utrum ſocii & amici accerſentes Hiſpanos abſolutum gerant imperium, & jus belli habeant, an verò ab iis, adverſus qvos militem conſcribunt, defecerint, h. e. an pares imperio ſint barbari inter ſe diſſentientes, an verò imperantes & ſubditi hoſtiliter congrediantur. Priore caſu, ſi in partes vocati fuerint Hiſpani, optimo jure aſſiſtere poſſunt vocantibus; ſed poſteriore caſu, qvia rebelles in rebellione ſuâ non ſunt con-

confirmandi, subditis desciscentibus minimè auxilium præstare poterunt Hispani, poterunt tamen id præstare imperantibus.)

XILX. Et hæc qvidem ex mente & ad mentem Francisci à Victoriâ dicta sufficiant, ex qvibus nunc facilè constat, qvid de bello Hispanorum adversus Americanos sit sentiendum. Istud tamen tàm immane atq; cruentum fuit, ut qvadraginta qvinq; annis, inhumanis planè carnificinis plusqvam ducenties centena millia Indorum perierint, & ad solitudinem redactum sit terrarum spacium tàm amplum, ut decimo tanto sit totâ Hispaniâ majus. Simul etiam constat, qvibus ex causis offensivum aliqvod bellum geri debeat aut possit. Cæterùm cùm causæ adhuc aliæ dari possint, universas eas ad duo summa capita redegit jus Canonicum *c. dominus 23.q.2. Justa bella*, inqvit, *solent diffiniri, qvæ ulciscuntur injurias. Sic gens & civitas petenda est, qvæ vel vindicare neglexerit, qvod à suis improbè factum est, vel reddere, qvod per injurias ablatum est.* Justa igitur belli offensivi causa est vel justa vindicta vel rerum injustè ablatarum repetitio. de qvibus prolixius agit Gerhardus *Loc. de Magistrat. polit. n. 402. seqq.*

L. Circa vindictam id unicum maximè dubium occurrit, utrum propter negatum exercitui per terram alienam transitum Domino illius terræ justè inferatur bellum? Albericus Gentilis *lib. 1. de jur belli c. 19.* in utramqve partem disputat, sed eò tandem inclinat, ut tum demum justam esse putet belli causam, ubi causa negati transitûs nulla fuerit. Hugo Grotius simpliciter definit, postulandum prius esse transitum, sed si negetur, vindicari posse *l. 2. de jur. bell. & pac. c. 2. n. 13.* Uterqve præeuntem sibi laudat Augustinum, cujus verba exscripsit Gratianus *c. notandum 23. qvæst. 2.* ubi justum dicitur bellum Israelitarum contra Amorrhæos propter denegatum transitum, qvod illustrat Petrus Binsfeld. *ad tit. de injur. & damn. dat. c. 8. conclus. 24.* Sed Gerhardus *loc. de Magistr. nu. 411.* ex alio capite justitiam istius belli Israelitici deducit, nempè ex eo, qvod Rex Amorrhæorum ipse egressus fuerat è finibus suis cum exercitu, & Israelitis injuriam intulerat. Puto igitur, justè denegari transitum, nec justam inde duci belli causam. Qvod enim de communi usu viarum & libertate transeundi objiciunt nonnulli, id semper ita temperandum est, ut Reipublicæ causa potior

tior habeatur. Nec qvod privato concedendum eſt, illicò ad integros exercitùs extendere licet. Plurimæ poſſunt ſubeſſe cauſæ, propter qvas tranſire prohibetur exercitus, & inter eas haud levis momenti eſt metus futuri periculi. Qvod enim jus meum transeundi metu tuo non tolli contendit Grotius, verum qvidem eſt, niſi acceſſerit prohibitio. Finge, jus tibi eſſe per fundum meum & prædium urbanum eundi, ambulandi; ſi tu freqventer iveris cum flammis & faculis, ut metus ſit, ne damnum inferatur prædio meo, jus qvidem tuum eundi metu meô non tollitur, ſed ego tamen prohibere poſſum, ne ita eas cum flammis & faculis, & tùm tollitur jus eundi taliter. Et dum Grotius rationes cavendi enumerat, qvibus metum diſpellere qveamus, ex iis evincitur, qvamdiu ita cautum non fuerit, juſtum eſſe penes me metum, & ex eoJus tuum hactenùs impediri. Plurima autem tranſitus ejusmodi ſecum fert haud rarò incommoda, qvibus avertendis nulla idonea eſt cautio. Ita contingere poteſt, ut alter ille, adverſus qvem bellum geritur, occurrat tranſeunti in regione inter mediâ, & ſic belli ſedes in eâ figatur; poteſt evenire, ut tranſeuntium conſuetudine mores civium corrumpantur, & ejusmodi alia, qvæ profectò tanti ſunt, ut meritò denegetur tranſitus. Sed & ex omnium ſeculorum moribus patet, liberum, qvem jactitant, tranſitum, non armatorum tantùm hominum, ſed aliorum etiam ita ſemper à Principibus territorii dominis temperari ſolere, ut pro variante commodi publici curâ permittatur interdicaturve. Vid. Joh. Seld. *in mar.clauſ.lib.1.c.20.*

LI. Ut maximè autem juſta aliqva proponatur belli gerendi cauſa, & vel mille alii aſſeverent, ſibi delictum ab adverſario commiſſum tale videri, ut bello vindicari oporteat, ſi tn. Principi bellum geſturo cauſa ea evidens aut ſufficiens non videatur, præſtat abſtinere bello, qvam contra conſcientiam in effuſionem ſangvinis humani conſentire. Et imò multo evidentior debet eſſe cauſa, ut bellum decernatur, qvam eſſe debet corpus delicti à privato commiſſi, ut ſententia feratur condemnatoria. Similiter ſi Principi tantùm cauſa appareat juſta & evidens, plurimis autem aliis talis non videatur, cùm falli poſſit opinio Principis, non poteſt ille nec debet bellum decernere, ſed judicio potiùs arbitrorum nego-

negocium committere debet. Atqve id non solùm de bello vindicativo & offensivo verum est, sed etiam de defensivo. Cùm enim bellum sine homicidiis geri non possit, homicidium autem peccatum sit; nemo etiam defensivè potest alterum occidere, nisi evidenter perspectum habeat, se jure id possidere, qvod cædibus aliorum defendit. In dubio autem potiùs vitam & omnia temporalia perdere debet, qvam citra evidentem causam flagitii & necessitatis, alium occidere. Vasqvez.*disp.* 64. *c.* 3. *n.* 13. *seq.* Petr. Binsfeld. *de injur. & damn. dat. c.* 8. *concl.* 7. & . 8. Unde adstipulari neqveo Jacobino de S. Georgio, qvi *lib. de feud.* §. *& promiserunt n.* 6. bellum justum dicit, non tantùm id qvod pro tali habetur in consilio principis, sed qvod ipse solus etiam ita declarat princeps.

LII. Qvemadmodum autem in privatis litibus non nisi penes unam partem justitia causæ verè consistit, ita etiam in controversiis publicis & bellis inde nascentibus. Vicissim tamen, qvemadmodum in privatis litibus utraq; pars justè causam suam tueri potest, non obstante, qvod unâ tantum ex parte causa justa existat: ita & in bellis publicis inconveniens non est, ut cùm ex unâ parte sit jus, ex alterâ ignorantia invincibilis, ex utraq; parte bellum justè geratur. Francisc. à Victoria *relect.* 5. *sect.* 3. *num.* 6. & *relect.* 6. *num.* 32. 33. Scilicet justè agere interdum aliqvis dicitur, qvoties injustè non agit, etiamsi id, qvod agit, justum non sit, qvomodo etiam Aristoteles τὸ ἀδικεῖν & τὸ ἄδικον πράττειν distinguit. Ut igitur neuter bellantium injustè agat, fieri optimâ ratione potest. Injuste enim agit nemo, nisi qvi scit, se rem injustam agere, atqve sic destinato animo injustum agit. Dum autem qvis in bona fide est, & rem, qvam alter petit, ad se pertinere credit, etsi fortius deinde appareat jus petentis, ipse tamen injustè causam suam fovisse dici neqvit. Vid. Hug. Grot. *de jur. bell. & pac. lib.* 2. *cap.* 23. *num.* 13. Ita ergò, si qvis tenet provinciam cum probabili ignorantiâ, credens eam suam esse, & alter, qvi verus dominus est, eam bello repetat, non minus ille bello eam justè defendere, qvàm hic vindicare poterit.

LIII. Evenire etiam qvandoq; solet, ut justa belligerandi causa evertatur & contaminetur injusto fine & intentione, qvando scilicet occasione causæ negocium extenditur ultra limites justæ

vindictæ & restituendi damni illati: nempe ad ampliandum imperium, extirpandum hostem, opprimendos alios, vel etiam hæresin aut cultum impium propagandum. Dum itaqve qvi bellum indixit, contentus non est tantundem reponere vindictæ, qvantum accepit injuriæ, neqve id tantùm qværit, ut pacem hosti extorqveat, justa exinde fit defensio eorum, qvi bellum promeriti fuerant, & injusta ejus arma, qvi bellum inferre optimo jure poterat. Atq; id contingere etiam solet tùm, qvando qvi in alium peccavit, ei qvem læsit, boni viri arbitratu satisfactionem offert. Istam enim si acceptare læsus nolit, sed vindictæ cupiditate bellum nihilominùs movet, facilè hinc conspicitur, bonitatem causæ ab hoc ad illum transire, atqve sic justa fieri lædentis, nunc verò se defendentis arma. Hug. Grot. *de jur. bell. & pac. lib. 2. cap. 1. num. ult.* Unde adstipulari neqveo Petro Binsfeldio, qvi *ad tit. de injur. & damn. dat. cap. 8. conclus. 5.* peccatum qvidem committi dicit, qvando recta deest intentio, justum tamen esse bellum ex autoritate indicentis, & legitimâ causâ, nec propter defectum intentionis obligari belligerantem ad restitutionem & reparationem damnorum. Non enim tùm peccari contra leges justitiæ specialis, sed contra charitatis præceptum, & hujus transgressionem non inducere obligationem restituendi. Enimverò malè sibi in genere morum opponi justitiam & charitatem, ostendi *disp. de Mobatr. num. 63.* & falsum id est, non teneri ad restitutionem, qvi in charitatem delinqvit, cùm non minus ille injuriam faciat, qvàm qvi adversus justitiam aliqvid committit.

LIV. Qvod in principe reqvirimus examen circa belli causas & fines, idem etiam, qvanqvam non ita accuratum reqvirimus in subdito ad militiam vocato, imò & alio qvovis militiæ nomen daturo. De Vasallo ita decidit Feudista 2. F. 29. *Domino gverram faciente alicui, si sciatur, qvod justè, aut cùm dubitatur, Vasallus eum adjuvare tenetur. Sed cùm palàm est, qvod irrationabiliter eam facit, adjuvet eum ad ejus defensionem: ad offendendum verò alium, non adjuvet, si vult. Sed si eum adjuvare noluerit, non tamen feudum amittit, secundum Obertum de Orto & Gerardum Capagistum. Alii verò sine distinctione dicunt semper debere eum adjuvare. Sed Obertus & Gerardus utuntur eo argumento, qvod qvemadmodum*

domi-

dominum excommunicatum, vel à Rege bannitum non est obligatus Vasallus ad adjuvandum, vel servitium ei præstandum, imò solutus est interim sacramento fidelitatis, nisi ab Ecclesiâ vel à Rege fuerit restitutus: ita nec istum injustè gverram alicui facientem. Statuit igitur Feudista, in bello injusto defensivo, obligatum esse Vasallum domino opem ferre, in offensivo verò injusto bello liberum ei esse, utrum assistere velit, an minùs. Ego nullam hîc facio distinctionem inter Vasallum & alios subditos, utcunqve ille fortè propter beneficium, qvod tenet, arctiùs obligatus domino fuerit, neqve distingvo inter bellum offensivum & defensivum; sed in genere statuo, nulli omninò, neqve subdito neqve extraneo in causa vel fine belli notoriè injusto, sive bellum offensivum fuerit, sive defensivum licere assistere aut opitulari Principi bellum ducturo, sed omnia potiùs tormenta perferre debere, qvàm ut scienter cooperetur ad peccatum perpetrandum. Vid. Andr. Gail. *lib. 1. de pac. publ. cap. 4 n. 11. 12. seqq.* Jacobin. de S. Georg. *de feud. § & promiserunt num. 8.* ubi disertè dicit, capitulum feudale non convenire juri divino. Petr. Binsfeld. *de injur. & damn. dat. cap. 8. concl. 14.* Ita enim nec servis qvidem, qvi tamen dominis obtemperare tenentur, ignoscit jus civile, si ad mandatum dominorum commiserint ea, qvæ atrocitatem facinoris vel sceleris habent, *l. 157. ff. de R. J. l. 20. ff. de O. & A. l. 2. § 1. ff. de noxal. act. l. 8. C. ad L. Jul. de vi.* Vicissim, ubi causa justa est, confidenter assero, teneri subditum sub Magistratu heterodoxo militare adversus orthodoxum, qvia etiam in orthodoxis vindicari debet, si qvid peccatum fuerit in rebus publicis & communem hominum societatem concernentibus. Hülseman. *breviar. c. 20. n. 19.* qvò facit *c. qvid culpatur 23. q. 1.* Sed id tamen restringunt Doctores ad subditos tantùm, non etiam id permittunt extraneis. Fidelibus enim nolunt concedere, ut militent infidelibus, eosq; in bello qvantumvis justo adjuvent, eo casu, qvando subjectionis ratione infidelibus non sunt obligati, Matth. Cuno *de pact. lib. 1. c. 22. n. 84.*

LV. Qvod si dubium sit, justa causa sit, nec ne, statuit Hugo Grotius *lib. 2. de jur. bell. & pac. c. 26. n. 4.* contra communem, abstinendum tùm esse bello, eò qvod qvi dubitat contemplativè, debeat judicio activo eligere partem tutiorem. Ego hâc ratione

non moveor, cùm fieri possit, ut aliunde petendum sit fundamentum, propter qvod judicio activo discedendum sit ab judicio contemplativo.. De extraneo qvidem concedo, rectiùs eum facere, si in dubio nomen dare supersedat. Petr. Binsfeld. *de injur. & damn. dat. c. 8. conclus. 12. & 13.* Sed de subdito retineo sententiam communem, rectè parere eum principi vocanti & militem conscribenti. Utiqve enim hic observanda est regula vulgata: tene certum, relinqve incertum. Jam verò certum est, inqvit Gerhardus *loc. de magistrat. n. 399.* qvod subditi obedientiam debeant Magistratui non præcipienti manifestè impia & injusta. Conf. Hülseman. *in breviar. cap. 20. num. 14.* Nec multum hîc discedit Grotius ab novâ Moralistarum sententiâ, qvi per probabilitatis suæ, ut vocant, doctrinam, omnem subditorum vacillare faciunt obedientiam. Ita enim Ferdinandus de Castro Palao *Oper. Moral. part. 1. dis. 2. Non est controversia, qvando daretur opinio probabilis ex parte subditi, qvod non teneatur obedire, etiamsi contraria sententia sit probabilior. Tunc enim licitum est ex supra dictis amplecti, qvæ sibi gratior fuerit. Neq; obstat superiorem tunc justè præcipere ut tu tenearis obedire, qvia non undiqvaqve justè præcipit, sed probabiliter, ac proinde tu probabiliter solùm obligatus eris obedire, & probabiliter deobligatus.* Posito hôc fundamentô nullum dabitur præceptum superioris, in qvo non aliqvam sibi probabilem opinionem fingere posset subditus, si præceptum minus gratum visum fuerit. Alia mens est aliorum Moralistarnm, & qvidem, qvod præsentem materiam concernit, Molinæ *de just. & jur. qvæst. 113.* Filliuccii *qvæst. moral. tract. 29. cap. 9. q. 7. num. 181.* Bonacinæ *Theol. moral. tom. 2. disp. 2. sect. 1. punct. ult. §. 2. num. 10.* ubi dicit: *militibus, qvi sunt subditi, principe indicente bellum satis esse, si sciant, causam belli non injustam; in dubio enim obediendum esse superiori præcipienti, & in ejus favorem præsumendum esse.* Similia habet Joh. de Dicastillo *de just. & jur. lib. 2. tr. 1. disp. 10. dub. 16. §. 6. num. 367.* ubi ait, *si subditi pro utrâq; parte habent rationes probabiles, ac per conseqvens dubium habent positivum, posse se conformare rationibus superioris &c: Et licet subditus miles non sciat rationes de injustitiâ belli solvere, satius tamen esse suo Principi parere & bonâ fide arma capessere &c:* Add. Paul. Laymann. *Theol. moral. l. 2. tr. 3. c. 12. n. 8.*

LVI. Seculo IV. & sub initium Imperatorum Christianorum

nornm non licuit ita deliberare ſubditis, num militiam ſeqvi velint an minus. Nemini enim tunc integrum erat militi militiam detrectare, adeò ut nec veteranorum qvidem filii immunes eſſent, nec propter privilegia parentibus indulta vacare poſſent, *tot. tit. Cod. Theodoſ. de fil. militar. appar. & veteran.* Cumq; reperti eſſent, qvi ne militarent, digitos ſibi amputarent, Conſtantinus Imp. curialibus muneribus aggregari eos voluit *l.1. Cod. Theodoſ. eod.* Idem reſcripſerunt Impp. Valentinianus & Valens ad Magnum Vicarium Urbis Romæ *l.4. C. Theodoſ. de Tiron.* Sed mox graviores pœnas ſtatuerunt iidem Impp. in reſcripto ad Viventium P. P. Galliarum *l.5. C. Theodoſ. eod.* ubi dicunt: *Si qvis ad fugienda Sacramenta militiæ fuerit inventus truncatione digitorum damnum corporis expediſſe, & ipſe flammis ultricibus concremetur, & dominus ejus, qvi non prohibet, gravi condemnatione feriatur.* Durior hæc videtur pœna, ſed qvæ fortè in Chriſtianos decreta nunqvam fuit, qvod illi ex ſacro Canone melius edocti non facilè in proprium ſævirent corpus. Ante iſta tempora autem, & cùm nondum fidem Chriſtianam amplexi fuerunt Imperatores, graviter jam tùm punitos fuisſe, qvi militiam detrectarent, oſtendit Arrius Menander *l.4. §.10.11.12. ff. de re militar.* *Gravius*, inqvit, *delictum eſt, detrectare munus militiæ, qvàm adpetere, nam qvi ad dilectum olim non reſpondebant, ut proditores libertatis, in ſervitutem redigebantur; ſed mutato ſtatu militiæ receſſum à capitis pœnâ eſt: qvia plerumq; voluntario milite numeri ſupplentur. Qvi filium ſuum ſubtrahit militiæ belli tempore, exilio & bonorum parte multandus eſt. ſi in pace, fuſtibus cædi jubetur, & reqviſitus juvenis, vel à patre poſtea exhibitus, in deteriorem militiam dandus eſt, qvi enim ſe ſollicitavit ab alio, veniam non meretur. Eum qvi filium debilitavit* (digitis fortè abſciſſis, aut pollice truncato, qvod crebrò fiebat; unde ignavos & imbelles hodiè poltrones qvaſi pollice truncos dici putat Claud. Salmaſius *de fœn. trapezit. fol. 784.*) *dilectu per bellum indicto, ut inhabilis militiæ ſit, præceptum Divi Trajani deportavit.*

LVII. Poſſemus hîc digresſionem facere, & de iſtâ qvoq; controverſiâ, utrum Chriſtiano homini bella gerere liceat, nonnihil diſpicere. Dubitatum enim & diſceptatum eâ de re fuit, & olim, & nunc qvoqve, ſed qvibus tùm ab Auguſtino, tùm à Luthero,

Chemnitio, Gerhardo & aliis responsum est plus satis. Conf. Gratian.*cauf.23 qv.1.per tot.* Multa igitur hîc dicere planè erit supervacuum. Negocium tamen facessit *Canon XII. Synodi Nicænæ*, qvi sic habet: *Qvicunqve vocati per gratiam primum qvidem ardorem, fidemvè suam ostenderunt, & cingulum militiæ deposuerunt, postea verò, ut canes, ad suum vomitum reversi sunt, ita ut aliqvi & pecuniam darent & beneficiis militiam repeterent, hi decem annis jaceant, post triennii auditionis tempus* &c. Veteres pleriq; hæc verba de iis accipiunt, qvi cingulum, qvod fidei & veræ religionis causâ abjecerant, repetierunt, sive in militiam nomen denuò dederunt, eoq; ipso fidem abnegârunt. Fuit enim olim cingulum res magni honoris atq; commodi, & propterea Imperatores Ethnici persecutionis tempore cingulum militiæ illis, qvi Christiani erant, fidemq; negare recusabant, auferre & exauctorare consveverunt. Qvam ob causam, cùm plures Christianorum militum ardore fidei cingulum abjicerent, sine honore potiùs qvàm fide vivere malentes, ac demum posteaqvam mundi & honoris tentationibus devicti essent, idem cingulum, parati deinceps fidem ejurare, vicissim ambirent, concilium eis pœnæ Ecclesiasticæ modum imposuit. Vid. Francisc. Long. à Coriolan. *in Summ.* Concil. *ad dict. can.* Sed ista interpretatio Gabr. Albaspinæo *in not. ad eund. can.* non placet. Ipse igitur dicta verba intelligit de pœnitentibus, qvi relictâ, qvâ professi erant, pœnitentiâ & abjecto habitu pœnitentibus solenni, voti sui obliviscentes, rursus animum ad secularia negocia, sive militiam ea, sive mercaturam, sive judicandi potestatem, aut qvodcunq; munus seculare concernerent, applicabant. Sed generaliter ita interpretari Canonem ab omni ratione alienum dicit Hugo Grotius *de jur. bell. lib. 1. c. 2. n. ult.* ubi aliam planè substituit interpretationem. Novissimè verò Claudius Salmasius *de fœnor. trapezit. p. 782.* verba canonis simpliciter accipit de iis, qvi gratiâ inspirante divinâ cingulo militiæ deposito, qvo melius & perfectius vitæ institutum magisq; Christianum capesserent, postmodum illud resumpserunt, & denuò se militiæ sacramento obligârunt. Non igitur patres absolutè damnasse dicit militiam, nec milites, qvi ex necessitate ei nomen dedissent, improbasse, sed eos non excusasse, imò & pœnâ Ecclesiasticâ dignos judicasse, qvibus cùm jam liberú esset non militare, ab

cà

eá utpote jam dimissis ac sacramento solutis, iterum ad eam redire placeret. Et hanc secundam militiam propter solam hominum trucidationem patribus improbatam fuisse. Sed hæc Salmasii explicatio ideò subsistere neqvit, qvia ipse Imperator Constantinus, qvo autore Concilium Nicenum congregatum fuit, lege publicâ liberam dedit optionem illis, qvi tempore Licinii honoribus militaribus dejecti fuerant, vel rei militari se reddendi, vel liberè & pro arbitratu vitam degendi, uti refert non Theodoretus tantùm, cujus metaphrasten reprehendit Salmasius, sed etiam Eusebius *de vit. Constantin. lib.2. c.33.* Si igitur damnata fuit eo tempore militia ab Christianis secundâ vice suscepta, qvomodo optionem dare potuît iis Constantinus? Magis igitur erit, ut Hugonis Grotii partes seqvamur, & de illis canonem accipiamus, qvi in militiam denuò iverunt cum abnegatione fidei jam agnitæ. Qvicqvid sit, illud apud omnes in confesso est, non damnari hoc Canone simpliciter omnem militiam. Nec ergò licebit ex dubiâ ejus interpretatione certum aliqvid adserere, & nudis conjecturis militum conscientiam solicitare, cùm præsertim militiam DEO improbatam fuisse, tantum abest, ut qvis dicere qveat, ut potius disertè contrarium in Scripturis habeatur, qvod tamen hîc examinare nunc nostri non est instituti.

LVIII. Cæterùm nullum hodiè vitæ genus est improbius, qvàm eorum, qvi sine causæ respectu mercede conducti militant. Hug. Grot. *de jur bell. & pac. lib.2. c.24. n.9.* ubi *num. seq.* dicit, non solùm propter prædam militare, peccatum esse, sed etiam propter stipendium, si id unicè aut præcipuè spectetur. Et nihilominùs plurimi hodiè spartam suam defendunt ex eo solo, qvod non sine stipendio militent. Imò verò multi alii vel eo tantùm nomine militiam eligunt, ut sibi liceat esse neqvioribus. Hinc igitur, ubi primùm strepit tympanum, concurrunt undiq; gulosi, maximi mulierum mœchi, laborum fugientes, purgamenta urbium suarum, & nomina sua in militiam profitentur, non tàm hostibus, qvàm hospitibus & rusticorum gallinis metuendi, qvos profectò satius esset, eò ablegare, ubi curari possint, ne qvid deterius eis sit, qvàm qvibus pessimè est. Et certè periculum est, ne propter sceleratos istiusmodi milites tota causa intervertatur, & qvæ sperari poterat, victoria, hosti

hosti cedat, cùm non facere soleat Numen divinum cum exercitu variis criminibus contaminato. Petr. Binsfeld *de injur. & damn. dat. c.8. concl.18.* Laudatur hoc in argumento Epistola Aureliani Imperatoris, qvam ad Vicarium suum scripsit, qvamq; refert Flavius Vopiscus *in Aurel. n.7. Si vis tribunus esse*, inqvit, *imò si vis vivere, manûs militum contine. Nemo pullum alienum rapiat, ovem nemo contingat, uvam nullus auferat, segetem nemo detrahat, oleum, sal, lignum nemo exigat, annona suâ contentus sit. De prædâ hostis, non de lacrymis provincialium habeat: arma tersa sint, ferramenta samiata, calceamenta fortia. Vestis nova vestem veterem excludat. Stipendium in baltheo, non in popinâ habeat. Torqvem brachialem & annulum apponat: eqvum saginarium suum defricet, captum animal non vendat, mulum centuriatum comiter curet. Alter alteri qvasi servus obseqvatur: à medicis gratis curentur: aruspicibus nihil dent: in hospitiis castè se agant: qvi litem fecerit, vapulet.*

LIX. In modo belli gerendi difficile est servare proportionem exactam. Cùm enim ideò ferè instituatur bellum offensivum, aut ut perseqvamur id, qvod nobis abest, aut ut vindictam sumamus ab eo, qvi injuriis nos affecit, conseqvens est, & justitiæ naturali conveniens, ut finiamus bellum & ab armis desistamus, qvando vel id nobis acqvisitum est, qvod par fuerit illi, qvod nobis debetur, vel qvando tantum damni datum fuit, qvantum vindictæ modum non excedit. Qvare, *si Galli*, inqvit Franciscus à Victoriâ *de jur. bell. n.56. irruentes in Terram Hispanorum, jussu Regis sui pagum incendissent, non ideò fas erit Hispanis integrum Regnum Galliæ occupare; sed solùm qvatenus justitia & æqvitas permittit Gallorum illam injuriam vindicare, adductis etiam belli expensis* &c. Sed periculosum tamen est hîc subsistere, & nihil ultra moliri. Siqvidem ille, adversus qvem bellum motum fuit, brevi pòst tempore insurget, bellumq; sibi nullâ justâ causâ illatum causabitur, maximisq; copiis injurias vindicaturus præstò erit. Fiet hâc ratione, ut bellum ex bello trahatur & nunqvã ad finem perducantur controversiæ publicæ. Magis igitur erit, ut continuetur bellum etiam post acceptam satisfactionem, donec hostis pacis expetat conditiones. Succedit enim in locum pristinarum causarum alia nova, qvæ est causa periculi vitandi. Hostis namq; nunqvam præsumi-

ſumitur animum hoſtilem deponere, niſi id expreſsè declaraverit, & poterit is qvandocunqve vires recipere, eásq; denuò experiri. Jam verò potisſima Reip. ſalus in ſecuritate conſiſtit, qvæ haberi non poteſt, qvando perpetuo metuendum eſt ab hoſte notorio. Niſi igitur pace factâ bellum finiatur, continuare id ſatiùs erit, donec vel planè victus fuerit hoſtis, ut reſurgere neqveat, vel pacem poſcat belli ipſe pertæſus.

LX. Reſtat, ut de acqviſitione bellicâ aliqva addamus, cum diverſa hîc plerumq; Principis aut Reip. & militum ſingulorum habeatur ratio. Diſtinctè autem tùm de immobilibus, tùm de mobilibus eſt reſpondendum. De immobilibus in ſcholâ JCtorum iſta obtinet ſententia, fieri ea non cujusq; privati qvocunq; modo agrum aut fundum hoſtilem ingredientis, ſed pertinere ea ad principem aut Remp. cujus nomine bellum geritur. Diſertè Pomponius *l.20.§.1.ff.de captiv.& poſtlim.* *Publicatur*, i.e. Reipublicæ acqviritur, *ille ager, qvi ex hoſtibus captus eſt.* Et ratio manifeſta eſt; qvia enim poſſesſio agri hoſtibus interverti neqvit, niſi ita auferatur, ut omnis penè aditus intercludatur, hoc autem à milite privato fieri non poteſt, qvippe qvi tali prohibitioni planè inſufficiens eſt, facilè hinc patet, majores vires reqviri ad territorium aliqvod occupandum, totumq; hoc negocium ad belli Ducem ſpectare. Publico igitur hîc actu opus eſt, inducẽdus eſt exercitus, expugnandæ munitiones extructæ, aut extruendæ ſunt novæ, præſidia imponenda, nec ſufficit nuda inſesſio, ut ager hoſti eripiatur, ſed imò tanto hîc opus eſt apparatu, ut non alii, qvàm illi, cujus auſpiciis res geritur, territorium illud cedere ipſa dictitet ratio naturalis. Facit, qvod res ſoli amplificent, confirment & dilatent territoria, ut ita interſit principis fines imperii ſui conſtituere, & qvousq; patere velit ambitum ſuæ gubernationis, definire. Joh.Gœddæus *ad l.3.§.1. n.14.ff. de V.S.* Joh.Herm.Stamm *de ſervit.perſonal.lib.1.tit.1.c.3. n.6.* Occupato autem ita territorio liberum eſt principi privatis iſtud per partes asſignare dominiis. Sic enim etiam Romani olim agros ex hoſtibus captos ſolebant aut totos publicare, aut partiri in victorem populum, aut per cenſores locare, interdum asſignare veteranis, aut certum iis vectigal imponere relictis priſtinis dominis, qvò pertinent *l.15.§.2. ff.de R.V. l.11.ff.de evict.* Add: Petr.Fab.

l.2.ſemeſtr. c.4. Gothofred. *ad l.20.§.1 ff. de captiv. & poſtlim.* Nihil crebrius occurrit apud Hiſtoricos, qvàm ſtipendium devictis provinciis, qvæ idcircò ſtipendiariæ dictæ, impoſitum. Vectigales tamen in hoc à ſtipendiariis ſeu tributariis differebant, qvod vectigales incertum qvid ſolverent, qvando ſcil. agri conceſſi erant certis condition bus, veluti ἐπὶ τῇ δεκάτῃ τῶν σπειρομένων: πέμπτῃ δὲ τῶν φυτευομένων, uti ſcribit Appianus Alexandrin. *l.1. de bell. civil.* & Plutarch. *in Grach.* At ſtipendiarii certum qvid in pecuniâ vel etiam in frumento pendebant. Vid. Arnold. Vinn. *ad §.40. in fin. Inſt. de R.D.*

LXI. Circa res mobiles non eadem eſt Doctorum ſententia. Aliqvi enim capientibus eas acqviri, ſimpliciter & indiſtinctè afferunt, uti Cujacius *lib.19. obſ.17.* Alii capientium qvidem eas effici contendunt, debere tamen tradi Duci exercitûs, ut is dividat inter milites juxta cujuslibet dignitatem & merita, uti Jaſon *ad l.1. n.9. ff. de acq poſſ.* Franc. Duarenus *tit. de acq. rer. dom. c.3.* Nicol. Boër. *deciſ.178. num.6.* Didacus Covarruvias *ad c. peccatum de R.J. in 6. part.2. §.11. n.6.* Alii verò eas illius faciunt, cujus auſpiciis bellum geritur, qvod prolixè defendit Antonius Merenda *lib.1. controv. cap.22.* Alii, qvos ſeqvitur Dominicus Arumæus *exercitat. Juſtinian.4 n.12.* diſtingvunt inter vulgaria, qvæ fieri volunt militis occupantis, & precioſiora, qvæ principi populovè, cujus auſpiciis belligeratur, attribuunt. Primi diſtrictè inhærent literæ textuum *in §.17. Inſt. de R.D. l.5. §. ult. ff. de A.R.D.* Secundi mixturam faciunt juris civilis & canonici, & nituntur inprimis *l. penult. §. ſimili etiam modo C. de donat. c. dicat aliqvis 23. qv.5. c. jus militare, diſt.1.* Tertia opinio ſingularis eſt, & qvod ſciam, à nemine hactenus, præterqvam ab Merenda propugnata. nititur autem inprimis textibus illis, qvi de prædâ agunt, aut bonis hoſtium jam devictorum. Qvarta diſtinctionem comminiſcitur in jure nullibi fundatam, neq; exemplis, niſi paucisſimis comprobatam. Singula autem hîc diſcutere, nimium foret & præter noſtrum inſtitutum.

LXII. Hugo Donellus *l.4. comm. cap.21.* non diſtingvit inter hoſtium res mobiles & immobiles, ſed in genere de omnibus intelligit regulam poſitam in *d.§.17. Inſt. de R.D.* nempe capientium fieri omnia ea, qvæ capiuntur ex hoſtibus. Diſcrimen tamen facit ex perſonâ

sonâ capientium,ita ut qvæ privati capiunt ex hostibus,privata sint & singulis acqvirantur, qvæ Imperator verò & Dux belli capit, publica fiant. Esse autem,ait,qvædam qvæ nemo ex hostibus capere possit, nisi Princeps aut Resp. Talia esse duo, agrum hostilem & prædam. Illum non nisi devictis aut expulsis hostibus capi, postqvam in potestatem victoris omnia cedant, qvæ fuerint hostium. Hanc itidem capi devictis demum hostibus, cùm id propriè prædæ nomine veniat, qvod devictis hostibus desinat esse hostium. Reliqva mobilia,qvæ perseverante adhuc bello & nec dum devictis hostibus capiuntur, pro conditione capientis modò privata fieri, modò publica. Ista Donelli sententia prolixè nunc examinari neqvit; duo tamen in rebus mobilibus occurrunt, qvæ ulteriori opus habent explicatione. Ecce enim fieri potest, ut in medio conflictu duorum exercituum, à manipulo qvodam militum omnia impedimenta hostium capiantur, & in præsidia perducantur,ipsi tamen non vincantur,sed superiores existant;Nunqvid igitur res ita captæ hostibus nondum devictis, eorum tantùm erunt, qvi istas abstulerunt? Imò verò illi potiùs, cujus auspiciis bellum geritur, deberi eas dixero, præsertim cùm universitatem qvandam bonorum constituant, & talem qvidem, qvæ ad integrum pertinuit exercitum, Deinde simpliciter considerat Donellus conditionem capientium, & qvæ à belli duce capiuntur, indistinctè publica fieri dicit. At hâc ratione deteriorem facit conditionem ducis belli, qvàm cujusq; militis gregarii. Hic enim qvod capit, suum facit. At ille qvicqvid capit, etiam nondum devictis hostibus, totum id publicum facit, nihil suum ex mente Donelli; & tamen tàm ille,qvàm iste alieno nomine militat.Deficit ergò inDuce belli modus hic acqvirendi singularis, qvod videtur absurdum,aut saltem iniqvum.

LXIII. Pleriqve, qvi hodiè in jure philosophantur, seqvuntur Hugonem Grotium,aliter totam rem enucleantem. Distingvit ille *lib.3.de jur.bell.& pac.c.6. num.10.seq.* inter actus verè publicos belli,& inter actus privatos,qvi fiunt occasione belli publici. Capi igitur res mobiles aut in ministerio publico,aut extra illud.Si extra ministerium publicum, actum haberi pro privato, & res fieri singulorum capientium, ut si qvid milites capiant non in procinctu aut in eo qvod facere jubentur, sed in eo, qvod promiscuo jure aut

ſolo permiſſu faciunt : In miniſterio autem & actu publico qvæ capiuntur, acqviri populo, aut ei, qvi bellū gerit. Suſtinere enim tùm ſingulos perſonam Reip. ejusq; vice fungi. Prædam autem apud pleraſq; gentes populi fuiſſe, ſed ejus diſpenſandæ arbitrium Imperatoribus conceſſum eſſe, ita tamen, ut rationem actûs ſui populo deberent. Hinc igitur vel venditam eam fuiſſe, & pecuniam inde comparatam in ærarium redactam, vel militi conceſſam, & tùm vel direptione, vel diviſione ratione ſtipendiorum aut meritorum eam in dominium privatorum veniſſe. Add. Arnold. Vinnius *ad* §.17.*Inſt. de R.D.* Franzk. *ibid.*

LXIV. Et ita qvidem, dicit Grotius, gentibus placuiſſe, potuiſſe autem utrumvis conſtitui, aut ut capta populo bellum gerenti, aut ut cuivis, qvi manu caperet, in dominium cederent, poſſe etiam populum qvemq; inter ſuos aliter conſtituere. Atq; ita nunc obſervari notat Vinnius *d. l.* ut in direptionibus oppidorum & præliis ſuum qvisq; faciat, qvod cœpit: in excurſibus verò capta omnia fiant eorum, qvi in comitatu ſunt, inter ipſos pro dignitatis ratione partienda. Cæterùm ſi nudè rationem naturalem conſideremus, non videtur ſatis commoda diſtinctio inter actus publicos belli & privatos, aut inter occupationem, qvæ fit in miniſterio publico, & qvæ fit extra illud. Bellum enim qvia non poteſt niſi autoritate publicâ geri, nec privato qvidem ut hoſti, bona ſua auferre licet, niſi ut liceat, effecerit autoritas publica, Qvia igitur non tantùm auctoritas publica actum talem in genere licitorum ponit, ſed etiam hoſtis ipſe publicus eſt, & ex conſenſu Reip. actus ille ſuſcipitur, non haberi poteſt pro merè privato & extra miniſterium publicum. Nec eſt, qvod regeras, non eſſe in miniſterio publico, qvi procul ab exercitu in liberis & injusſis excurſibus bona & res hoſtium capiunt. Nudam enim rationem naturalem ſi attendas non poſſunt dici iſti excurſus eſſe prorſus extra miniſterium publicum. Licitum qvippe eſt civi hoſtem publicum ubiq; locorum perſeqvi, occidere, bonis exuere, & modis omnibus divexare, vi conſensûs & mandati generalis, ab Rep. dum hoſtem decernit, dati. Utrum autem id faciat per excurſus injuſſos, dum tamen ne prohibiti ſint, an verò juſtâ acie & conflictu ſolenni, nihil intereſt. Utrobiq; Reip. inſervit, utrobiq; ergò verſatur in miniſterio publico.

plico. Nec enim licite occideret, aut bona ejus diriperet, nisi hostem eum pronunciasset Resp. Singulis igitur adversus singulos non minus pugnare licet, bello semel indicto, qvam integro exercitui acie instructâ. Postqvam a. belli gerendi forma in artem redacta est, & minus utile visum fuit excursiones ejusmodi indistinctè admittere, cœperunt illæ arbitrio Imperatoris subjici, & non facilè sine ejus jussu institui. Qvandoqvidem igitur, si jus naturale spectes, nemo sibi primariò militat, sed ut Reip. in qvâ vivit benè sit, facilè hinc patet, omnia, qvæ ab hostibus capiuntur, Reipublicæ fieri, cujus scil. in ministerio singuli milites versantur, & bona hostium acqvirunt: tantum abest, ut hîc facienda sit aliqva distinctio.

LXV. Ut tamen alacriores redderentur cives, ut hostem fortius & majore vi impeterent, voluerunt gentes, ut qvod qvisqve ceperit, sive in excursionibus, sive in conflictu solenni, id sibi retineret atqve acqvireret. Atqve hinc nata est regula, qvæ habetur in §. *17. Inst. de R. D.* qvod ea, qvæ ex hostibus capimus, jure gentium statim nostra fiant. Sed inter capientes tamen aliqva statuenda est differentia. Qvandoq; enim capiunt singuli, qvandoq; totus & integer exercitus, & per hunc Resp. qvæ per exercitum repræsentatur. Utrobiq; capta acqviruntur capientibus. Singulis, qvæ capiuntur à singulis, toti populo, qvæ capiuntur ab exercitu populum repræsentante. Qvod enim populus noluit acqvirere id, qvod à singulis capitur, ratio videtur esse ista, qvod non ita repræsentatur populus in uno aliqvo milite, sicuti repræsentatur per integrum exercitum; & turpe visum fuit, populum sibi vindicare id, qvod unus aut alter, cujus dimicatione singulari negocium confici non potuisset, sibi ab hoste acqvisivit. At aliter se res habet in iis, qvæ non à singulis, sed ab integro exercitu, qvi de summâ rei decertavit, occupata sunt, qvæ non decet, ut sine permissione Ducis aut Imperatoris à qvibusvis invadentibus diripiantur. Talia sunt, qvæ propriè dicuntur præda, qvæ scil. fuso fugatoq; exercitu hostili post certamen occupantur, λάφυρα Græcis dicta, qvibus opponuntur σκῦλα, ea scil. qvæ durante certamine hosti eripiuntur. Grot. *de jur. bell. & pac. lib. 3. cap. 6. num. 24.* Et hâc distinctione observatâ pleraq; facilè explicari possunt autorum testimonia; qvæ *dicto capite* §. *14. seqq.* frustrà in eum finem collegit Gro-

tius, ut probaret, non acqviri singulis, qvæ miles in actu bellico & ministerio publico capit, sed toti populo & Reipublicæ. Non enim seqvitur, Duces prædam & spolia hostium inter milites dividebant. Ergò milites singuli ea, qvæ ab hostibus capiunt, non acqvirunt. Add. Gœdd. *ad l.3.§.1.num.12.13.ff. de V.S.* Andr. Gerhard. *dec.4.qvæst.5.*

LXVI. Qvanqvam verò nemo sit, qvi neget, occupationem bellicam esse modum acqvirendi dominii, & hunc qvidem ab omnibus gentibus semper probatum fuisse, acerrimè tamen sæpè, & inprimis patrum memoriâ disputatum fuit, qvando res ab hostibus capta verè dici possit acqvisita, præsertim cùm fieri possit, ut post exiguum temporis spacium res capta ab altero recuperetur, & hosti iterum eripiatur. Justinianus Imperator cum Cajo ICto ita rem definit, ea qvæ ex hostibus capimus, jure gentium *statim* nostra fieri *l.5.in fin.ff.de A.R.D. & §.17.Inst. de R.D.* Sed id nihil morati Balthasar Ayala *de bell.jur.cap.5.* Albericus Gentilis *l.1.advocat. Hispan. cap.2.* & Hugo Grot. *l.3.de jur.bell.cap.6. §.3.* tùm demum acqvisitas jure belli res mobiles contendunt, qvando intra fines, id est, præsidia hostium perductæ fuerint. Et in hanc rem adducunt textûs in *l.19.§.3.l.5.§.1.l.fin.ff. de captiv. & postlim. revers.* sed meo judicio non satis consideratè. Etenim textûs illi omnes de hominibus aut de animantibus, qvæ ire redire possunt, ut est eqvus & eqva freni patiens, mulus clitellarius &c: qvibus scil. postliminium est, *l.2.ff.eod.* intelligi debent. At tales non sunt res hostium aliæ, qvæ in prædâ sunt & postliminio non redeunt, *l.28.ff.eod.* Nec verum est, qvod vult Grotius, eandem esse rationem hominis & rei in hoc gentium jure. In homine enim capto præsumitur animus revertendi & ab hostibus se subducendi, qvem non deposuisse creditur priùs, qvàm intra præsidia hostium fuerit. Tùm enim incipit desperari reditus. At talis animus in rebus aliis non extat. Et violenta est explicatio Grotii, qvando *d. §. 17. Inst. de R.D.* intelligi vult cum conditione continuandæ pòssessionis, donec res in præsidia deducta fuerit. Tota enim acqvisitio bellica perficitur per capionem sive apprehensionem, qvæ facto momentaneo absolvitur. Et hoc est, qvod dicit Justinianus, bello capta *statim* fieri capientis. Qvod autem statim fit, omnem excludit temporis

tractum,

tractum, aut alium actum novum, sive ut Grotius loqvitur, continuationem possesſionis. Neqve iſtud ſatis cohæret, qvod vult Grotius, eodem modo rem amitti, qvo poſt liminio reddit. Utiq; enim phyſicè imposſibilè eſt, ut rediiſſe dicatur, qvod nondum eſt intra præſidia noſtra aut ſociorum, qvanqvam recuperari etiam extra ea qveat, de qvo tamen caſu dicti textûs non agunt; ſed phyſicè imposſibile non eſt, ut amittatur res, anteqvam in hoſtium præſidia deducta fuerit. Et qvod civis manet, qvi captus eſt, anteqvam in præſidia hoſtium perducatur, id magis ex jure civili Romanorum eſt, qvàm ex jure gentium, qvod nudum capionis factum reſpicit. Romani autem in gratiam civium ſuorum multa conſtituere potuerunt, præter jus gentium, ſed qvæ propterea aliis gentibus nec regulam nec modum præſcribere debuerunt.

LXVII. Cæterùm conſtituerunt inter ſe gentes aliqvæ in Europâ, ut in mari naves & res aliæ captæ tùm demum acqviſitæ capientibus cenſeantur, ubi per horas viginti qvatuor in eorum poteſtate fuerint. Grot. *d. l.* Noviore tamen edicto Ordines Confœderatarum provinciarum, ei, qvi navem ab hoſtibus occupatam recuperat, ejusdem navis & bonorum, qvæ in ea ſunt, beſſem indiſtinctè addixerunt nullo habito reſpectu temporis, qvo navis in hoſtium poteſtate fuerit, dum tamen intra præſidia hoſtium perducta nondum fuit. Sim. à Grœnewegen *de LL. abrog. in Holland. ad l. 2. ff. de captiv.*

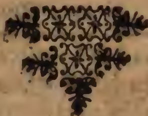
LXIIX. Circa agros rectè ſe habet ſententia Grotii, non ſtatim captos intelligi illos, ſimul atqve inſeſſi fuerint, ſed tùm demum, ſi manſuris munitionibus ita includantur, ut niſi iis expugnatis parti alteri palàm aditus non ſit. Nec enim aliter capio, ſive occupatio aut apprehenſio agrorum fieri aut perfici poteſt. De poſſeſſione tamen, qvâ ratione priſtino poſſeſſori intervertatur, memini ex facto qvæſitum fuiſſe. Et jura qvidem Romanorum civilia cecidiſſe eum poſſeſſione ſuâ dicunt, qvi non vult in fundum reverti, qvod vim majorem vereatur *l. 7. ff. de acq. vel am. poſſ. l. 3. §. 8. l. 18. in f. l. 25. in f. ff. eod.* Verum ſi res ex principiis ſuis ſepoſito jure civili examinetur, non videtur dejectus poſſeſſionem ſuam omnimodò amiſiſſe, niſi tota & integra provincia ita occupata ſit ab hoſtibus, ut nulla ejus recuperandæ ſpes ſuper-

sit illis, qvi τὸ κύριον tenent. Qvamdiu autem hæc superest, etiam privatis id proficuum erit. Qvia enim per exercitûs causa publica agitur, & de summâ rei disceptatur, nolim ego hîc fundi privati possesſionem & ejus vel acqviſitionem vel amisſionem aliter, qvàm ex ipsorum principum gestis æstimare. Tum scilicet fundi privati seqvuntur territorium, ejusq; conditionem. Nec enim propterea, qvod propter adventantem exercitum cesserim fundo meo, & in illum militibus jam refertum reverti nolim, possesſionem me amisisse censebor. Qvid enim si exercitus ille ipsius Reip. fuerit, cujus ego sum civis, & ego tantùm metu petulantiæ militaris inde decesserim? Qvid si exercitus etiam hostilis animo non perpetuò ibi subsistendi, nec possesſionem occupandi, sed transeundi tantùm, aut ad tempus commorandi, aut nocendi solùm Reip. fundum meum ingressus fuerit. Utiqve non privatum me illicò possesſione meâ crediderim, qvandoqvidem nec fundi qvidem mei causâ exercitus advenit, sed Reip. ut bellum inferat, & territorium occupet. Qvo occupato non nego, fundi mei eandem esse calamitatem & fortunam. Sed qvia nec tùm qvidem, cùm integra jam occupata est provincia, possesſionem princeps illicò amisit, qvamdiu scil. ille animum revertendi & hostes expellendi gerit, nec suspicatur, repelli se posse ab hostibus illic commorantibus, qvod etiam ita inter privatos obtinet per *l. 25. in f. ff. de acq. vel am. poss.* utiqve tùm nec ego qvidem me fundi mei possesſionem amisisse censebor, ut maximè ego intrare eundem verear. Qvod si expulsi deinceps atqve ejecti fuerint hostes, qvia possesſio territorii ex parte Reip. nunqvam adhuc interversa dici potest, nec mihi qvidem novâ opus erit possesſionis apprehensione. Nec obstat, qvod longius temporis spacium intercesserit, qvo ego exclusus fui, qvia hoc æstimari debet ex actibus Reip. qvi ut rectè gerantur, longiorem temporis tractum reqvirunt.

LXIX. De effectibus occupationis bellicæ breviter noto, tribuere eam plenũ & absolutũ dominiũ, in rebus qvidẽ mobilib⁹ perpetuũ & irrevocabile, in rebq; a. im̃obilib⁹ eatenus, qvatenus occupans in possesſione permanserit. In his n. postliminiũ esse volueruntRomani, *l. 20. §. 1. ff. de captiv.* qvemadmodũ etiam in illis rebus, qvæ singularẽ in bello usum habent, ut sunt naves longæ atq; onerariæ, muli clitel-

clitellarii, eqvi & eqvæ freni patientes *l.2.ff. eod.* qvanqvam circa naves hodiè apud plerasq; gentes diversum obtineat, adeò ut captâ navi per hostes, & eâ per triduum retentâ, teneri assecuratores, decisum olim fuerit per Rotam Genuens. *decis.101.* non obstante, qvod post triduum navis recuperata fuerit. Similiter etiam in hominibus & servis, postliminium constituerunt Romani *l.12.§.9.l.ult.ff. de captiv.* Extra hæc, reliqva mobilia omnia nullo postliminii jure consebantur, sed in præda erant *l.28.ff.eod.* Conseqvitur hinc, non esse satis tutum tertium possessorem, qvi agrum ab hoste sibi comparavit, proper jus scil. postliminii, qvod in suspenso est, & cui præscribi durante eo bello nullatenus potest. Vicissim verò, qvi rem mobilem, qvæ in prædâ est, ab hoste emit, omni securitate gaudere, nec posse eam rem ullo modo à pristino domino repeti aut vindicari, neqvidem si intra præsidia suæ civitatis ab ipso concive aut vicino suo reducta fuerit. Et hinc facere neqveo cum Sigismundo Finckelthaus / qvi *observatione 56.* defendere conatur, dominum pristinum rem ab hostibus sibi ablatam & Titio venditam etiam absqve precii refusione reposcere valere. Omninò enim hîc facienda est distinctio hostium & latronum, qvia illi rem occupando suam faciunt, hi non faciunt, Vid. Franzk. *lib.2.resolut. 9.* neqve pro latrociniis habendæ sunt excursiones, qvas faciunt milites in solo hostili, cùm etiam singulis persеqvi hostem suum, illiusqve bona occupare liceat.

FINIS.

JUSTINIANI Jura, quæ referta ſunt Moralium,
Et Illa, curas PRINCIPUM, queis temperantur Publica
Qui cum labore & ritè diſcit, evehetur laudibus,
Spartamq; lætus indeptus per omnia ornabit bene.

JOACHIMUS Nerger D.
& Prof. Pandect. Publ.

Ad Praeximium ac Literatiſſimum
Dn. FRIDERICUM ZöRLERUM,
Haynâ Miſnicum,
cum de JURE BELLI *feliciter & eruditè*
publicè diſputaret,
Amicum ſibi faventisſimum.

G*Entes bella movent, &* EPISCOPUS *ipſe fatigat*
Ordine relliĉto BATAVOS *& Fœdere nexos,*
Arbiter ipſe Deus ſubito dabit his quoque finem!
Præſtant his BELLIS, *Sapientum* PRÆLIA *docta,*
De BELLIS *inter placidamque piamq; qvietem.*

amoris & benevolentiæ teſtandæ
ergo ſcr. gratulab.

WERNER THEODORUS MARTINI
J.U.D. Prof. Pand. Pub. Seren. Elect. Saxon.
à Conſil. Appellat. & Jurid. Facultat. p.t. Decan.

HActenus aſſiduô tractaſti pollice libros;
Scriptorum juris lectio grata fuit.
Tanti ſed ſtudii dum publica munera promis,
Gratulor & cœptis proſpera quæq; precor.

MICHAEL FRIDERICUS LEDERERUS
U. J. D. & P. P.

DVcere prudenter bellum, *est heroica virtus,*
sapiùs & fortis præmia digna capit.
Musarum in castris (testor) ZöRLERE *fuisti*
Fortis ; Te meritò clara trophæa manent.

Amico & Domestico suo singulari
hisce gratul.

CASPARUS LYSER D.
Fac. Jurid. Asses.

INgeniosa tuæ laudo certamina Musæ,
Quæ Majestatis jura suprema docent
Dignum opus est virtute tuâ per maxima niti,
vera ex difficili gloria Marte venit.
Hâc insiste via, Zörlere, & certa Laborum
Præmia cultori, mox dabit alma Themis.

Eruditissimo Domino Respondenti, Amico singulari gratulab:
scrib:

JULIUS Ernst Schrödter D.
Fac. Jurid. Assessor.

IGnavos animos delectant vilia quævis:
In genium solers ardua semper amat.
Tu, Majestatis *nunc* jura *exponis, Amice,*
Res est ingenio & digna labore Tuo.
Gratulor & toto fundo nunc pectore vota:
Inde Tibi & Patriæ commoda mille fluant.

Fautori & Amico suo integerrimo
prospera quæque apprecans f.

M. GODOFREDUS Strauß

NOn ſolet in tenebris temerè torpeſcere virtus,
Ejus ſed nitidum prodit ubique jubar.
Sic, ZöRLERE!, Tuum quoque virtus impulit ardens
Ingenium, ut faciat publica verba probe!
Gratulor hinc meritò, Tibi proſpera mille precatus,
Si perges, ſtudiis præmia certa manent

BURCHARDUS RETTBERG
L. L. Stud.

TRiſtis Lex *ſtatuit, pœnam vel morte luendam,*
Qui fera bella *ſerit, quivè* duella *movet.*
Nec, ZöRLERE, *tamen* Belli *de* Jure *loquacem*
Eſſe, nec excire ſponte duella, *times?*
Non adeò: Tibi quin deberi præmia *cenſes:*
Cenſeo ego tecum: Spe potière tuâ.
Mox erit, ut factum Princeps *probet, atq; repenſent*
Patria, Sparta, Themis *bella* Duella Rei.

In gratiam CLmi Dn. Reſpond. Commenſalis & Amici ſui
ſcrib.

Gottfriedt Wagner *Jur. Stud.*
& Elect. Quæſtura Witteb. Actuarius Judic.

QUi THEMIDI ſolers operam, ZöRLERE, navaſti,
In præſens vires exeris ingenii.
Applaudunt omnes; reſonat: FELICITER! ipſe
Gratulor, & cedant proſpera cuncta precor.

GODOFREDUS FRIDERICUS Reuter
Dresdâ Miſnicus

QUæ circa Bellum cuivis sint Digna notatu
Præcipuè, ex thesibus discimus hisce tuis;
Qvas dum conatu satagis, ZöRLERE, tueri
Egregiô, meritò FAUSTITER! addo meum.

Pauca hæc prolixiori tamen animi affectu
Certissimo suo Amico gratulabundus scripsit

DITTERICUS Schilke
Eq. Misn.

JUs MAJESTATIS dum doctè exponis, Amice,
Gratulor ac pariter prospera mille precor.

Pauca hæc
ad Clar. Dn. Responsurum tumultuante
calamo dabat

J. C. Strauß.

M*Arte* reportatur crudeli *gloria* magna:
Gloria sed major *Juris* ab *Arte* venit.
Hinc, ZöRLERE, sacri Juris penetralia mente
Securâ interea discutis atqve teris.
Gratulor ex animo: nec enim *Tibi* præmia deerunt,
Cum fies patrii lumen honosqve soli.

In honorem Clarissimi Domini Respondentis Fautoris atq; Amici plurimùm honorandi paucula hæc apponebat

JOHANNES Gottfried Hillemeyer.

Dum

DUm fremebunda replet bel'i Bellona tumultu
Omnia, Tu Martis publica jura doces.
Materia est, ZÖRLERE, tuo dignissima captu,
Hinc Tibi pro meritis gloria multa datur.
Perge bonis avibus, voveo, sic perge süaves
De studiis fructus carpere mille tuis.

Hæc pauca gratulabundus Fautori, Amico ac commensali suo per quam honerando apponebat

ENGELBERTUS à Burgk
Lipſ. Miſn.

BIBLIOTECA NA
RO